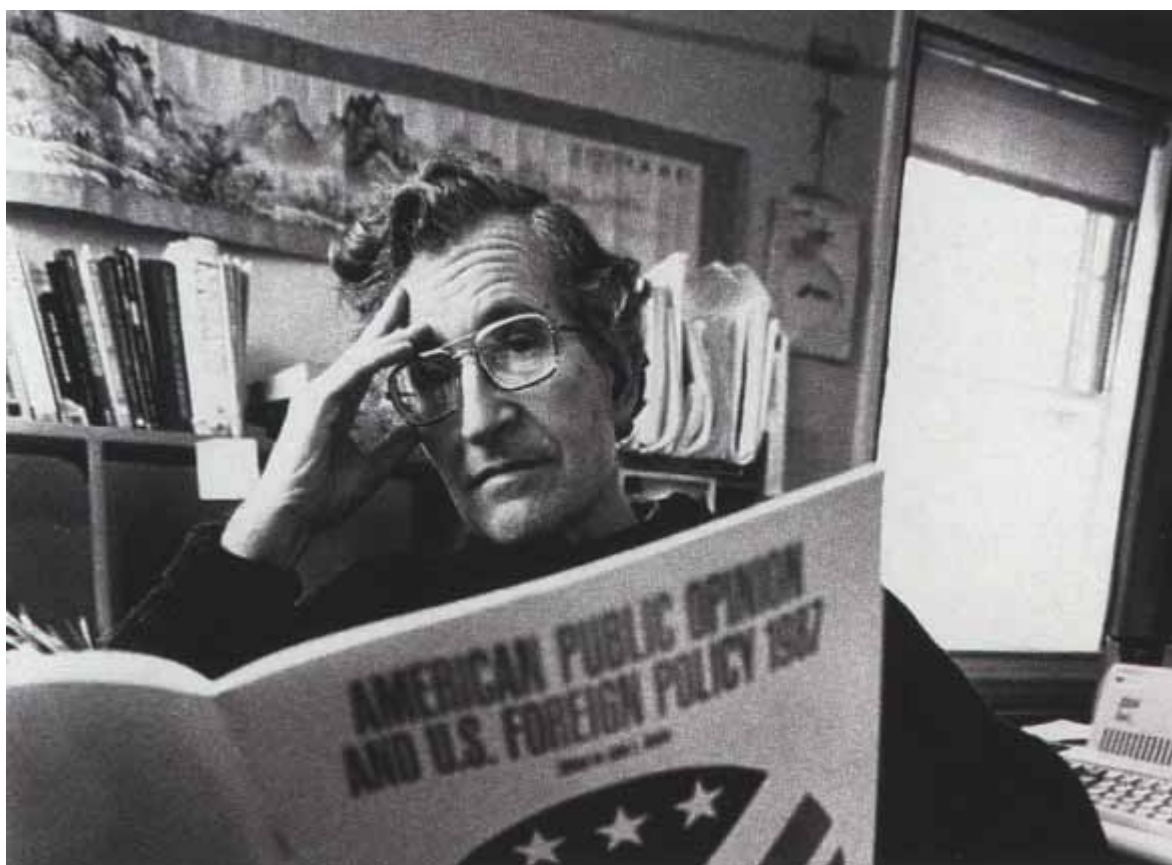

Noam Chomsky a médiá Výroba súhlasu

-nevyhnutné ilúzie, médiá a propaganda-
(písaná podoba TV dokumentu s N. Chomskym)

Nakladateľstvo
bod zlomu

NA ÚVOD:

V júli 1998 odvysielala Slovenská televízia dvojdielny kanadský dokument Petra Wintonicka a Marka Achbara Noam Chomsky "Výroba súhlasu". Pravdupovediac, sledoval som ho s otvorenými ústami, s očami prilepenými na obrazovku, snažiac sa pochopiť každú vyjadrenú myšlienku v tomto dokumente. Avšak nepodarilo sa mi to. Nielen kvôli cudzím slovám a výrazom, ktorých je v dokumente neúrekom, ale aj kvôli intelektuálnej náročnosti. Snaha autorov bola zachytiť čo najviac z Chomského myšlienok a tak sa stalo, že človek nestihol zaregistrovať všetko. Tu vznikol nápad vydať tento dokument na papieri a tak poskytnúť možnosť sebezvedelania viacerým ľuďom, nakoľko tento dokument videlo len málo ľudí. Výhoda písaného dokumentu je tiež samozrejme v tom, že pasáže, ktorým nerozumieme na prvý raz si môžeme prečítať viackrát a porozmýšľať nad nimi bez toho, aby nám za ten čas utekali ďalšie myšlienky. Zo zrejmých dôvodov je na konci dokumentu zaradený aj krátky slovník cudzích slov.

Čo sa týka samotného dokumentu, je zostavený väčšinou z rozhovorov z rádií, televíznych diskusií a prednášok. Ide o otázky moderátorov, diskutujúcich, či poslucháčov, komentárov tvorcov a odpovede a monológy samotného Noama Chomského. Nezdalo sa nám dôležité vypisovať všetky mená uvedené v dokumente a to hlavne kvôli prehľadnosti. Každá stať sa začína poznámkou, kde reč toho-ktorého človeka v dokumente je zobrazená typom písma. Dúfame, že to všetko bude dostatočne prehľadné a zrozumiteľné.

Uvádzame aj zopár adries, kde môžete objaviť ďalšie Chomského diela a taktiež diela ďalších autorov, ktoré stoja za pozornosť. Samozrejme vo všetkých prípadoch sú to knihy a brožúry písané po anglicky, čo však môže byť prekážkou, ale ak chceme zvýšiť vzdelanosť a poznanie, ktoré sú tak dôležité v boji za sociálnu, hospodársku, politickú a v neposlednom rade aj duchovnú zmenu, nezostáva nám nič iné len túto prekážku prekonať a rozširovať anarchistickej myšlienky k čo najširšiemu spektru obyvateľstva a podnieť ich záujem o boj, ktorý sa týka nás všetkých. Taktiež uvádzame adresy anarchistických skupín v Československu, ktoré môžete v prípade záujmu kontaktovať.

Na záver sa chceme poďakovať všetkým ľuďom, ktorí nám pomohli pri vydaní tejto brožúry.

bod zlomu

1. vydanie, apríl 1999

Kontaktná adresa :

LIFE EXPERIENCE, POSTE RESTANTE, O68 01 MEDZILABORCE, SLOVENSKO

Ovládanie myslenia v demokratickej spoločnosti

Pozn. : **Moderátor(ka)**, Chomsky, Komentár

Vítam vás pri počúvaní „Wyominských diskusií“. Mojim dnešným hosťom je známy intelektuál Noam Chomsky. Ďakujem, že ste medzi nás prišli..

Som rád, že som mohol prísť..

Predpokladám, že hlavným cieľom vašej návštevy Wyomingu je diskutovať o ovládaní myslenia v demokratickej spoločnosti. Povedzte, že som napríklad nejaké dievča zo Spojených štátov a poviem si: "Ved' toto je predsa demokratická spoločnosť. Tak čo potom znamená ovládanie myslenia? Rozhodujem sa sama, sama si volím svoj osud." Čo by ste jej povedali?

Navrhol by som jej, aby si lepšie všimla ako pracujú médiá, ako pracuje priemysel styku s verejnosťou. Aby si uvedomila, že už dlho sa vedú rozsiahle debaty o tom, ako marginalizovať a kontrolovať verejnosť v demokratických spoločnostiach. A najmä, aby si obzvlášť všimla zhromaždené dôkazy o tom, ako hlavné médiá, čiže tie médiá, ktoré akoby vytvárali program dňa, teda štátna tlač a televízia atď., ako tieto médiá upravujú a kontrolujú názory, ktoré sa v nich objavujú. Keby si uvedomila, aké druhy informácií sa cez ne dostanú, z akých zdrojov atď., dozvedela by sa veľa zaujímavých vecí o demokratickom systéme.

Chcel by som vás všetkých privítať na dnešnej prednáške. Profesora Chomského pred niekoľkými rokmi opísali v knižnej recenzii The New York Times takto: „Súdiac podľa sily rozsahu novátorstva a vplyvu jeho myslenia je Noam Chomsky pravdepodobne najväčším žijúcim intelektuálom.“. Profesor Noam Chomsky...

...Snáď by som mal začať s niečím, čo sa nikdy nečíta. Tá veta „Pravdepodobne najväčší žijúci intelektuál, atď.“ pochádza z vydavateľskej kampane. A na tieto veci si treba dať pozor, pretože keby ste si pozreli ten originál, videli by ste, že tá veta tam naozaj je... Je to v The New York Times... no hneď nasledujúca znie: „Ako potom môže písať takéto hrozné veci o americkej zahraničnej politike ?!“ A táto časť sa nikdy necituje. No keby nebolo tej druhej vety, začal by som si myslieť, že robím niečo zlé. A to teraz nežartujem! Je to naozaj tak, že cisár je nahý a nemá rád, keď mu to niekto hovorí. A cisárovým mopslíkom v The New York Times sa to tiež nebude páčiť!

Dobrý večer. Volám sa Bill Moyers. Čo je nebezpečnejšie: dlhý bič alebo veľká lož? Vlády voči svojmu ľudu používajú oboje. Dnes večer sa budem rozprávať s človekom, ktorý uvažuje o tom, ako môžeme rozpoznať prejav lži. Vraví, že propaganda je pre demokraciu tým, čím pre diktatúru násilie. Napriek tomu nestratil vieru v obyčajných ľuďoch, ktorí dokážu hovoriť v mene pravdy.

Povedali ste, že žijeme zamotaní v pavučinách nekonečného podvodu, že žijeme vo vysoko indoktrinovanej spoločnosti, kde nie je problém zatajovať základné pravdy. Aké základné pravdy napríklad?

Napríklad skutočnosť, že sme napadli Južný Vietnam. Alebo skutočnosť, že už dlhé roky stojíme v ceste významným zmenám v dohodách o zbrojení. Alebo skutočnosť, že vojenský systém je do značnej miery (nie úplne, ale do značnej miery) mechanizmom, ktorý núti ľudí prispievať na rozvoj

techniky. Keby ste ich o to priamo požiadali, tak to neurobia. Takže ich musíte prinútiť. Je veľa takýchto skutočností, len sa s nimi nestretávame.

Veríte v zdravý rozum ?

Samozrejme. Verím v karteziánsky zdravý rozum. Myslím si, že ľudia by boli schopný rozpoznať lži, v ktorých sú uväznení, len sa o to najskôr musia pokúsiť.

Je prekvapujúce, keď človek z ebenovej veže Massachusettského technologického inštitútu, vedec, významný lingvista, rozpráva s takou úctou o obyčajných ľuďoch.

Myslím si, že veda, prinajmenšom v oblasti kde pracujem, je v úplne opačnej situácii. Môj vlastný výskum v oblasti jazyka a ľudského myslenia mi prinajmenšom ukazuje, akou pozoruhodnou kreativitou disponujú obyčajní ľudia. Už len to, že sa navzájom zhovárajú je obrazom, v bežnom zmysle, nemám na mysli nič zázračné, odráža hlboko zakorenenú ľudskú kreativitu, ktorou sa v skutočnosti ľudské bytosti odlišujú od iných biologických systémov, ktoré poznáme.

Noam Chomsky - teoretik jazyka a politický aktivista. Mal nezvyčajnú kariéru. Ťažko by sme niekoho podobného našli v dejinách súčasnej Ameriky a je len pár podobných ľudí v dejinách všeobecne. Doslova transformoval predmet lingvistiky. Zároveň sa stal jeden z najdôslednejších kritikov politiky moci a jej početných prevlekov. Jeho kariéra vedca a kariéra propagandistu sa navzájom posilňujú. V roku 1957 uverejnil "Syntaktické štruktúry", ktorými sa začalo, to čo sa často nazýva Chomského revolúcia v lingvistike. Ako novodobý Kopernik, Chomsky predostrel radikálne nový pohľad na gramatickú teóriu. Chomsky vypracoval formálne pravidlá univerzálnej gramatiky, ktorá generovala špecifické pravidlá skutočných alebo umelých jazykov.

Neskôr dospel k tvrdeniu, že takéto systémy sú vrozenými črtami ľudských bytostí. Patria k druhej charakteristike a v skutočnosti boli naprogramované do genetického vybavenia mozgu tak, ako strojový jazyk v počítači.

Toto zároveň vysvetľuje prekvapujúce vlohy, ktoré majú deti na učenie sa pravidiel prirodzeného jazyka akokoľvek komplikovaného z nedokonalých a častokrát degenerovaných vzoriek.

Ak by naša myseľ bola naozaj Tabula Rasa a naše veľmi chudobné bytosti, podľa zaužívanej hypotézy, je náš jazyk výsledkom postupného rozvíjania geneticky determinovaného programu. Je zrejme, že existujú rozdielne jazyky. No táto očividná variácia jazykov je v skutočnosti dosť umelá. Je isté, isté ako čokoľvek iné, že ľudia nie sú geneticky naprogramovaní, aby sa naučili ten alebo onen jazyk. Ak vychováte japonské dieťa v Bostone bude hovoriť bostonskou angličtinou. Ak vychováte dieťa v Japonsku bude hovoriť po japonsky. A to znamená, že základná štruktúra jazykov musí byť v podstate totožná. Úlohou nás vedcov je pokúsiť sa presne určiť základné princípy, vďaka ktorým sa znalosť jazyka istým spôsobom a za určitých okolností rozvíja. A mimochodom, myslím si, že toto isté musí nepochybne platiť aj pre iné aspekty ľudskej inteligencie a systémov chápania a interpretovania a morálnych a estetických súdov.

Dôsledky takýchto názorov ovplyvnili oblasti psychológie, výchovy, sociológie, filozofie, literárnej vedy a logiky.

Zdá sa, že v 50. a 60. rokoch bolo premostenie medzi vašou politickou a teoretickou prácou útokom na behaviorizmus. No o behaviorizmus, už

zdá sa, nejde. Takže, čo pre vás vytvára spojivo medzi lingvistikou a politikou?

Nikdy som to spojivo nejako zvlášť nevnímal. A znova, bol by som veľmi rád, keby sa mi podarilo objaviť intelektuálne, presvedčivé prepojenie medzi mojím anarchistickým presvedčením na jednej strane a tým, čo myslím a dokážem demonštrovať alebo aspoň začať chápať o podstate ľudskej inteligencie na strane druhej. No jednoducho, nemôžem nájsť intelektuálne uspokojivé prepojenie medzi týmito dvoma oblasťami. Dokážem objaviť len niekoľko krehkých styčných bodov.

Ak je pravdou, a ja verím že je, že základným prvkom ľudskej prirodzenosti je potreba tvorivej práce alebo tvorivej zvedavosti, potreba slobodnej tvorivosti bez svojvoľných obmedzujúcich vplyvov donucovacích inštitúcií, potom z toho samozrejme vyplýva, že slušná spoločnosť by mala urobiť všetko preto, aby sa táto základná ľudská vlastnosť mohla realizovať. To, čo nazývam anarchosyndikalizmom by potom bol federatívny, decentralizovaný systém voľných asociácií zahŕňajúci hospodárske a spoločenské inštitúcie. A nazdávam sa, že toto je vhodná forma spoločenského usporiadania pre rozvinutú technologickú spoločnosť, v ktorej ľudí netreba prinucovať do polohy nástrojov alebo súčiastok stroja.

Noam Chomsky je od 60. rokov hlasom veľmi špecifického druhu racionalistického liberálneho socializmu. Útočil na zneužívanie moci kdekoľvek ho videl. Stal sa veľmi nepopulárny vďaka kritike americkej politiky, servilnosti inteligencie, degradácie sionizmu, skresľovania médií a sebaklamu vládnucich ideológií.

Za liberálneho vedenia v 60. rokoch, klub akademických intelektuálov navrhol a uskutočnil vietnamskú vojnu a ďalšie podobné, hoci menšie, akcie. Takéto spoločenstvo je na mieste ako Massachusettský technologický inštitút veľmi vplyvné, pretože do neho môžete slobodne vstúpiť a v skutočnosti ste k tomu nabádaní. Musíte mať silné pohnútky, aby ste sa spájali so spoločenstvom technokratickej inteligencie, zbrojárskych konštruktérov, expertov na poistenie a pragmatických projektantov americkej ríše. V skutočnosti vás k tomu naozaj nabádajú.

V eseji „Jazyk a sloboda“ píšete: „Spoločenskú činnosť musí oduševňovať vízia budúcej spoločnosti.“. Zaujímalo by ma, ako vízia budúcej spoločnosti oduševňuje vás?

Nuž, mám svoje predstavy o tom, ako by mala vyzeráť spoločnosť v budúcnosti a písal som o nich. Myslím si, že by sme mali na najvšeobecnejšej rovine pátrať po formách vlády a ovládania a problematizovať ich legitimitosť. Samozrejme, niekedy sú legitímne, čo znamená, že sú povedzme potrebné na prežitie. Tak napríklad, forma vlády počas druhej svetovej vojny. Mali sme tu spoločnosť založenú na totalitarizme a myslím si, že vo vojnových podmienkach to bolo istým spôsobom opodstatnené. A existujú ďalšie formy. Napríklad vzťahy medzi rodičmi a deťmi obsahujúce formy donucovania, ktoré sú niekedy opodstatnené. Ale každá takáto forma donucovania, alebo kontroly, vyžaduje opodstatnenosť a väčšina z nich je absolútne neopodstatnená. Na rôznych stupňoch vývoja spoločnosti bolo možné niektoré formy problematizovať. No nie všetky. Mnohé sú buď hlboko zakorenené, alebo ich nevidno a podobne. A tak sa vždy musíme snažiť odhaliť takéto formy vlády a ovládania, ktoré treba zmeniť a ktoré nemajú žiadne opodstatnenie. A ktoré v skutočnosti útočia na základnú ľudskú práva a na naše chápanie základnej ľudskej podstaty a práv.

Áké veci sú dnes dôležité? Na niektoré z nich poukazuje feministické hnutie, na iné hnutie za občianske práva. No tou najdôležitejšou vecou, na ktorú sa však nepoukazuje je skutočnosť, ktorá tvorí jadro systému ovládania a to je súkromné ovládanie zdrojov. To znamená, ohrozenie základnej štruktúry štátneho kapitalizmu. Myslím si, že k tomu dôjde a to už v blízkej budúcnosti!

Existuje štandardný názor na demokratickú spoločnosť a na úlohu, ktorú v nich hrajú médiá. Vyjadril to napríklad sudca najvyššieho súdu Powell, keď hovoril o rozhodujúcej úlohe, ktorú médiá zohrávajú v ovplyvňovaní spoločenského zmyslu prvého dodatku k ústave najmä tým, že verejnosti umožňujú zmysluplnú kontrolu politického procesu. Takáto formulácia vyjadruje také chápanie demokracie, v ktorom je nutný voľný prístup k informáciám, ideám a názorom. A takéto poňatie je možné nielen vzhľadom k médiám, ale aj k výchovným inštitúciám, vydavateľstvám, k intelektuálnej komunite všeobecne.

Ale stojí za to mať na pamäti, že existuje aj opačný názor. A tento opačný názor je v skutočnosti v našej civilizácii veľmi rozšírený a hlboko zakorenžený. Má svoj pôvod v počiatkoch modernej demokracie. V anglickej revolúcii v 17. storočí, čo bola, ako väčšina ľudových revolúcií, zložitá záležitosť, medzi parlamentom, ktorý reprezentoval najmä časť šľachty a kupcov, a rojalistami, ktorí prezentovali ďalšie elitné skupiny, prebiehal zápas. A bol dobojovaný do

konca. Ale tak, ako v prípade iných ľudových revolúcií, aj tu prebiehalo mnoho ľudových nepokojov. A tieto boli namierené proti všetkým. Existovali ľudové hnutia, ktoré spochybňovali všetko: vzťah medzi sluhom a pánom, moc vlády ako takej. Všetko sa spochybňovalo! Vydávalo sa veľa radikálnej tlač. Práve vtedy sa začal používať tlačiarenský lis. Toto znepokojovalo elitu na oboch stranách občianskej vojny. Ako vtedy poznamenal jeden historik v roku 1660, keď kritizoval radikálnych demokratov, tých, ktorí volali po tom, čo by sme dnes nazvali demokraciou, „...ľud sa pod ich vplyvom stáva takým zvedavým a takým arogantným, že už nikdy nenájde dostatok pokory, aby sa podriadil občianskej vláde!“. Zdôrazňovanie týchto doktrín, ktoré boli veľmi rozšírené, predstavuje určité poňatie demokracie. Je to hra pre elity, nie pre nevedomé masy, ktoré treba marginalizovať, rozptyľovať ich pozornosť a kontrolovať ich. A to všetko samozrejme pre ich dobro! Tieto princípy sa dodržiavali aj v amerických kolóniách. Citujem vyhlásenie otcov americkej demokracie: „Národ, ktorý krajinu vlastní, ju má aj spravovať!“ Citoval som Johna Jaya. A myslím, že pre elitu je v súčasnosti takýto opačný názor na intelektuálny život, médiá atď., štandardným názorom a to aj napriek kvetnatej rétorike.

Z Washingtonu D.C. k nám prišiel intelektuál, spisovateľ a lingvista – profesor Noam Chomsky. "Výroba súhlasu" - čo znamená tento názov?

Názov som si v skutočnosti požičal z knihy Waltera Lippmana napísanej okolo roku 1921, v ktorej opísal to, čo nazýva výrobou súhlasu, ako revolúcie v demokratickej praxi. To znamená - technika ovládania. A povedal, že to bolo užitočné a nevyhnutné, pretože spoločné záujmy všetkých ľudí spoločnosť nechápe. Verejnosť sa s nimi jednoducho nie je schopná zaoberať a musia byť doménou toho, čo nazval "špecializovaná trieda". Všimnite si, že je to v protiklade so štandardným názorom na demokraciu. Jednu jeho verziu sformuloval vysokovýšný moralista a teológ Reinhold Niebuhr, ktorý mal veľký vplyv na súčasných tvorcov politiky. Podľa jeho názoru, chladnému pozorovateľovi prináleží racionalita. No priemerný človek sa vďaka svojej hlúposti neradi rozumom, ale vierou. A jeho naivná viera vyžaduje nevyhnutnú ilúziu a emocionálne pôsobivé zjednodušenia, ktoré poskytujú tvorca mýtov, aby jednoduchého človeka udržal v chode.

Neide o to, ako by sme si mohli naivne myslieť, že indoktrinácia je z demokraciou nezlučiteľná, ale skôr o to, ako si všimol celý rad mysliteľov, že je podstatou demokracie. Vo vojenskom, alebo feudálnom štáte, veľmi nezáleží na tom, čo si ľudia myslia, pretože ich máte vo svojej moci a môžete kontrolovať čo robia. Keď však štát stráca svoju moc, keď nie je možné pomocou sily kontrolovať a keď je počuť ich hlas, je to odrazu problém. Ľudia sa môžu stať takými zvedavými a takými arogantnými, že nenájdu dostatok pokory, aby sa podriadili občianskej vláde. A preto treba kontrolovať, čo si ľudia myslia. A zaužívaným spôsobom ako to urobiť, je uchýľovať sa k tomu, čomu sa v úprimnejších dobách hovorilo propaganda - výroba súhlasu. Výroba nevyhnutných ilúzií. Rôzne spôsoby ako verejnosť buď marginalizovať, alebo ju nejakým spôsobom priviesť do stavu apatie.

Starší z dvoch synov, E. N. Chomsky, narodený vo Philadelphii v Pensylvánii, v roku 1928. Keďže bol dieťaťom zo židovskej rodiny, pocítil antisemitizmus vtedajšej doby. Obaja rodičia vyučovali hebrejčinu a už v mladom veku ho fascinovala literatúra. Čítal americkú i anglickú literatúru, ako aj preklady francúzskych a ruských klasikov. Zaujala ho aj kniha o gramatike stredovekej hebrejčiny, ktorú napísal jeho otec. Spomína si na detstvo stráveným čítaním na pohovke, keď si zvykol z knižnice požičiavať naraz aj dvanásť kníh. Jeho manželka sa volá Carol a majú spolu tri deti.

Nechcem svojej manželke a svojim deťom vnucovať spôsob života, aký si určite sami nevybrali. Mám hlavne na mysli záujem verejnosti a záujem médií. Je to ich vec a neverím, že si to sami vybrali. Nesnažím sa im to vnucovať. Zo všetkých síl sa však snažím, aby som ich od toho ochránil. Po druhej, asi som už v princípe proti celej podstate vytvárania osobností verejného života, s ktorými sa narába ako s hviezdami, a pri ktorých sa očakáva, že isté momenty ich súkromného života majú svoju dôležitosť a podobne ...

Povedali ste, že ste boli ako my: chodili ste do školy a mali ste dobré známky. Prečo ste začali byť kritický a vidieť veci inak. Čo malo na svedomí tú zmenu?

Viete, v živote človeka existujú rôzne osobné faktory. V prvom rade nezabúdajte, že som vyrastal v období hospodárskej krízy. Moji rodičia mali dosť nezvyklé zamestnanie. Boli učiteľia hebrejčiny. Čiže akási nižšia stredná vrstva. Pre nich sa všetko točilo len okolo židovstva, hebrejčiny a Palestíny. A ja som v tomto ovzduší vyrástol. Naučil som sa teda po hebrejsky a išiel som do hebrejskej školy. Stal som sa učiteľom hebrejčiny. Išiel som na vysokú hebrejskú školu, viedol som mládežnícke skupiny, organizoval som letné tábory, hebrejské tábory a podobne... Bol som členom časti

sionistického hnutia, ktoré sa venovalo binacionalizmu, arabsko-židovskej spolupráci a podobným chvályhodným veciam...

A čo si mysleli, keď ste naskočili na vlak a odcestovali do New Yorku, pohybovali sa po anarchistických knižkupectvách na 4. avenue?

Nič si z toho nerobili...

A robotnícki príbuzní ?

Viete, nechcem sa samozrejme absolútne spoliehať na spomienky z detstva, ale naša rodina bola tak ako mnoho iných židovských rodín rozdelená na rôzne smery. Niektorí boli veľmi ortodoxní a niektorí veľmi radikálni. A asimilovaní intelektuáli pochádzajúci z robotníckej triedy. K nim ma to prirodzene priťahovalo. Bola to veľmi živá intelektuálna kultúra. No bola to aj kultúra robotníckej triedy, ktorá mala v sebe hodnoty solidarity, socialistické hodnoty atď... Existoval silný pocit, že všetko akosi smeruje k lepšiemu. Bola tam istá inštitucionálna štruktúra, metóda boja, organizácie. Toho, ako sa čo má robiť a malo to v sebe istú nádej.

A mal som tiež tú výhodu, že som chodil do experimentálnej školy, ktorá mala dosť dobrú úroveň pod vedením miestnej univerzity. A neexistovalo tam nič ako konkurencia a nič ako byť dobrým študentom. Pojem dobrý študent doslova neexistoval, až kým som neprešiel na strednú školu. Chodil som na akademickú strednú školu a odrazu som zistil, že som dobrý študent a strednú školu som nenávidel, lebo som musel robiť všetko to, čo musíte robiť, aby ste sa dostali na vysokú školu. No do vtedy to bol dosť slobodný a akoby otvorený systém. Možno som bol jednoducho neústupčivý.

Ako historik som so záujmom a údivom čítal váš rozsiahly článok o knihe G. Jacksona: „Španielska občianska vojna“. Je to veľmi zložitá historické obdobie a viem oceniť koľko práce to vyžadovalo. Ako vnímate ...

...viete kedy som to napísal ?

Kedy ?

V prvej polovici 40. rokov a mal som 12 rokov. Prvý článok som napísal tesne po páde Barcelony. Bol to nárek nad vzostupom fašizmu v roku 1939. Jedným z ľudí, ktorí na mňa mali najväčší vplyv bol môj strýko, ktorý nemal viac než štyri triedy ľudovej. Pohyboval sa v kriminálnych kruhoch, potom v ľavicovom hnutí a podobných veciach. Bol hrbáč, takže mohol dostať novinový stánok v New Yorku v rámci nejakého programu pre telesne postihnutých. A tam som dostal politickú výchovu. Bolo to veľmi živé miesto. On bol veľmi príjemný chlapík. Bolo to v 30. rokoch, všade bolo veľa prisťahovalcov a tak. Vždy sa tam ponevieralo veľa ľudí a najmä večer akoby tam býval akoby literárny a politický salón. Ponevieralo sa tam veľa chlapíkov, ktorí sa tam hádali a rozprávali a pre mňa ako 11- či 12-ročného chlapca bolo najväčším vzrušením pracovať v stánku.

Vo „Vyrobenom súhlase“ píšete, že primárnou funkciou médií v USA, je mobilizovať podporu verejnosti pre zvláštne záujmy, ktoré ovládajú vládu a súkromný sektor. Čo vlastne tieto záujmy znamenajú?

Ak chcete pochopiť ako funguje akákoľvek spoločnosť, musíte v prvom rade zistiť, kto má také postavenie, že môže robiť rozhodnutia, ktoré určujú, ako má spoločnosť fungovať. Spoločnosti sa líšia. Ale v tej našej sú dôležité rozhodnutia o tom, čo sa v spoločnosti udeje, rozhodnutia -o investíciách, produkcii, distribúcií atď.- v rukách relatívne koncentrovanej siete hlavných korporácií, konglomerátov a investičných spoločností... To sú zároveň tí, ktorí zastávajú najdôležitejšie miesta vo vláde. To sú tí, ktorí vlastnia médiá a to sú tí, ktorí musia mať také postavenie, aby mohli rozhodovať. Majú úžasnú dominantné postavenie v tom, čo sa v živote odohráva, v tom čo sa deje v spoločnosti. Vládnu v rámci ekonomického systému prostredníctvom zákonov. Ovládajú zdroje a túžba po uspokojení záujmov veľmi výrazne ovplyvňuje politický a ideologický systém.

Keď hovoríme o výrobe súhlasu, či súhlas sa vlastne vyrába ?

Začnime tým, že existujú dve rozličné skupiny. Potom sa dá ísť do detailov. V zásade existujú dva ciele propagandy. Jedným z nich je to, čomu sa niekedy hovorí politická trieda. Asi 20% populácie, relatívne vzdelaní a viac-menej bystrí ľudia, hrá určitú úlohu v rozhodovaní. Môže sa istým spôsobom podieľať na spoločenskom živote. Či už ako ekonomickí manažéri, manažéri kultúry, ako učitelia, spisovatelia apod. Môžu hlasovať, môžu hrať určitú úlohu v ekonomickom, politickom a kultúrnom živote. Ich súhlas je teda rozhodujúci. Takže toto je skupina, ktorú je treba dôkladne indoktrinovať. Potom je tu asi 80% populácie, ktorej hlavnou úlohou je plniť rozkazy a nemyslieť. Nič si nevšimáť. A tí na to väčšinou doplatia.

Takže, profesor Chomsky, načrtli ste model, filtre cez ktoré sa propaganda dostáva k verejnosti. Mohli by ste to stručne opísať ?

Je to v podstate inštitucionálna analýza hlavných médií. Hovoríme v prvom rade o celonárodných médiách, ktoré istým spôsobom vytvárajú program, ktorého sa ostatné viac-menej pridávajú do tej miery, že môžu venovať ešte viacej pozornosti národným a medzinárodným udalostiam. Takže elitné médiá akoby vytvárali program dňa. Elitné médiá, to znamená: The New York Times (NYT), The Washington Post, hlavné televízne kanály atď... vytvárajú hlavný rámec. Lokálne médiá sa ich štruktúre viac-menej prispôsobujú.

Robia to rôznymi spôsobmi: selektovaním tém, triedením udalostí, zdôrazňovaním, vytváraním kontextu, filtrovaním informácií, udržiavaním

diskusie v istých medziach. Určujú, vyberajú, upravujú, kontrolujú, obmedzujú, aby slúžili záujmom vládnucich elitných skupín v spoločnosti.

NYT sú určite najdôležitejšie noviny v USA a bolo by možné tvrdiť, že aj najdôležitejšie noviny na svete. NYT zohrávajú významnú úlohu vo formovaní toho, ako súčasný svet vnímajú politicky aktívne vzdelané triedy. NYT majú svoju zvláštnu úlohu a ich redaktori pravdepodobne cítia, že nesú ťažké bremeno, v tom zmysle, že NYT tvoria dejiny.

Dejiny, to je to, čo sa nachádza v archívoch NYT. Je to miesto, kam ľudia prídu, aby zistili čo sa udialo. Preto je nesmierne dôležité, aby sa dejiny spracovávali vhodným spôsobom. Niečo sa vynechá, položia sa isté otázky, iné sa napríklad ignorujú, všetko sa usporiada podľa istého kľúča. A podľa číh záujmov sa dejiny spracúvajú? Myslím, že na to odpovedať nie je veľmi ťažké.

Proces, prostredníctvom ktorého sa v týchto médiách rozhoduje, je oveľa záhadnejší, ako by ste sa domnievali na základe čítania "Výroby súhlasu". Viete, hovorí sa, že zákonodarstvo je ako príprava šalátu - čím menej viete o jeho príprave, tým lepšie pre vás. To isté platí aj pre túto oblasť. Keby ste boli na porade, kde sa rozhoduje čo má byť na prvej strane atď., predpokladám, že by ste nadobudli dojem, že o dôležitých veciach sa rozhoduje ľahkovážne a neuvážene. Ale v tom časovom tlaku je v skutočnosti nutné utiekať sa k akejsi skratkovitosti. A noviny musíte zaplniť každý deň. Je zvláštne, že akoby v zrkadlovom odraze, sa profesor Chomsky úplne zhoduje s R. Erwinom, ktorý je pravej strane spektra a hovorí to isté, čo profesor Chomsky o dotieravom vplyve tlače, o „veľkých médiách ako o tvorcovi denného programu“, aby som citoval jeden z najpoužívanejších pojmov doby. A ako samozrejme viete, podľa R. Erwina ide o ľavičiarске sprisahanie, ktoré Američanom podsúva liberálne názory v oblasti domácej i zahraničnej politiky. No myslím si, že v obidvoch prípadoch je takýto predpoklad urážkou inteligencie tých, čo správy prijímajú. - predstaviteľ NYT

Aby sme predišli zmatkom – toto všetko nemá nič spoločné s liberálnym alebo konzervatívnym presvedčením. Podľa modelu propagandy pre liberálne aj konzervatívne krídlo médií, nech už tieto pojmy znamenajú čokoľvek, platia tie isté predpoklady. Aby systém naozaj dobre fungoval, mal by mať liberálny základ, alebo by mal aspoň tak pôsobiť. Pretože ak pôsobí liberálne, bude lepšie držať pohromade. Inými slovami, ak je tlač naozaj opozičnická a liberálna a neviem ešte aká zlá, ako by bolo potom možné ísť ešte ďalej, keď oni sami sú v takej extrémnej opozícii voči moci. Ísť ďalej by bolo ako odletieť z tejto planéty. Preto to musí byť tak, že to, čo je akceptované v liberálnej tlači je posvätné a ďalej sa ísť nedá. A dobre fungujúci systém by mal práve takýto základ. Mediá by slúžili na to, aby povedali: „Potiaľto a ďalej už nie !“.

Pýtame sa, čo by ste od týchto médií očakávali, za predpokladu nekontroverzne spracovaného voľného trhu? A keď sa na ne pozrieme, objavíme množstvo dôležitých faktorov, ktoré určujú ich produkty. A to je to, čomu hovoríme filtre. Jedným z nich je napríklad vlastníctvo. Kto ich vlastní? Napokon, ktoré médiá vytvárajú program dňa? Aké spoločenské inštitúcie to sú? V prvom rade sa jedná o hlavné korporácie, naozaj obrovské korporácie. Tie sú potom navzájom poprepájané. Niekedy ich vlastnia ešte väčšie korporácie – konglomeráty.

Zaujímalo by ma, ako konkrétne elita ovláda médiá? Ako?

To je, akoby sme sa chceli opýtať, ako elita ovláda General Motors. Prečo sa otázka takto nedá položiť? Pretože General Motors je inštitúciou elity. Nemusia ju ovládať. Oni ju jednoducho vlastnia.

Ale na určitej úrovni ... Napríklad spolupracujem so študentskými novinami, takže poznám reportérov a všetko okolo toho.

Elita neovláda študentské noviny. Niečo vám však poviem. Keby ste v študentských novinách urobili niečo, čo by porušilo konvencie, mali by ste hneď na krku miestnych biznismenov a univerzita by sa zľakla. No, samozrejme, je možné, že by si toho ani nik nevšimol. Ale akonáhle sa dostanete do bodu, keď si vás neprestanú všimáť, začínajú tlaky. Pretože to sú ľudia, ktorí majú moc. Ľudia, ktorí vlastnia krajinu a ktorí ju nepustia zo svojej moci.

V severnej Amerike je 7 veľkých filmových štúdií a viac než 1 800 denníkov, 11 000 časopisov, 11 000 rozhlasových staníc, 2 000 televíznych staníc, 2 500 knižných vydavateľstiev. 23 korporácií vlastní a ovláda vyše 50% akcií v každom médiu. V niektorých prípadoch majú prakticky monopol.

V prvom rade tu máme hlavné korporácie, ktoré sú súčasťou ešte väčších konglomerátov. Tak, ako každé korporácie, aj oni predávajú na trhu svoj produkt. Trh predstavujú tí, čo propagujú svoje produkty, čiže ďalšie podniky. Mediá neudržiava v chode ich auditórium. Peniaze zarábajú na tých, ktorí propagujú svoje výrobky. A majme na pamäti, že hovoríme o elitných médiách. Tie sa teda snažia predáť dobrý produkt, čiže produkt, ktorý zvýši ceny za reklamu. Spýtajte sa svojich priateľov, ktorí pracujú v reklamnom priemysle. To znamená, že mediá chcú, aby ich auditórium bolo čo

najelitnejšie a najvplyvnejšie. To zvyšuje cenu za reklamu. Takže tu máme inštitúcie, korporácie a veľké korporácie, ktoré predávajú relatívne privilegované auditorium iným podnikom. Aký pohľad na svet podľa vás z toho vyplýva? Myslím, že bez nejakých ďalších úvah, môžeme skonštatovať, že z toho vyplýva taký obraz sveta a taká predstava sveta, ktorá uspokojuje potreby, záujmy a predstavy predávajúcich, kupujúcich a produktu. Takýmto spôsobom pôsobí ešte mnoho ďalších faktorov. Keď sa do tohto systému pokúsia vstúpiť ľudia, ktorí nemajú takýto pohľad na svet, je pravdepodobné, že postupne budú zo systému vylúčení. Napokon, žiadna inštitúcia si predsa nebude dobrovoľne vytvárať mechanizmus sebazničenia. To inštitúcie nerobia! Snažia sa či už vylúčiť, odsunúť na okraj alebo eliminovať všetky alternatívne predstavy a hlasy vyjadrujúce nesúhlas, pretože sú dysfunkčné pre samotnú inštitúciu.

Myslíte si, že sa vám podarilo uniknúť ideologickej doktríne médií a spoločnosti v ktorej ste vyrastali?

Či si to myslím? Väčšinou sa mi to nepodarilo. Keď si spomeniem na veci, ktoré som mal urobiť no neurobil som ich, tak to nie je veľmi príjemné.

Ako teda znie ten príbeh malého Noama na školskom ihrisku?

No, je to dosť osobné a nie som si istý, prečo by to malo zaujímať niekoho iného. Ale pamätám sa na to.

Vyvodili ste z toho isté závery...

Máte pravdu, veľmi ma to ovplyvnilo. Pamätám sa, že som mal vtedy šesť rokov. Bol som prvák. Ako to už býva, mali sme v triede jedného tučného chlapca, z ktorého sa všetci vysmievali. Spomínam si, ako stál na detskom ihrisku, priamo pod oknami a smiala sa na ňom celá trieda. A jedno z dievčiek si dokonca priviedlo svojho staršieho brata a ten ho mal zmlátiť. Spomínam si, že som sa k nemu postavil a cítil som, že by som ho mal brániť. A to som spočiatku robil. No zľakol som sa a tak som ušiel... Potom som sa za to veľmi hanbil a cítil som, že to už nikdy nesmiem urobiť. A tento pocit mi zostal. Pociť, že som nemal opustiť toho, komu ubližujú.

Boli ste známy. Boli ste profesorom na M.T.I. Mali ste dobrú reputáciu, úžasnú kariéru pred sebou a vtedy ste sa rozhodli, že budete politickým aktivistom. Je to klasický prípad niekoho, koho inštitúcia pustila cez svoj filter. Nerobili ste predsa dovtedy problémy, však? Alebo ste vždy boli akýmsi rebelom?

Veru hej. Vždy som bol skôr mimo.

Cítili ste sa osamotený. Necítili ste sympatie k hlavným prúdom amerického spôsobu života. No, to sa stáva viacerým ľuďom. A odrazu ste sa v roku 1964 rozhodli, že s tým musíte niečo robiť. Čo vás k tomu primálo?

Bolo to skutočne vedomé a veľmi nepríjemné rozhodnutie, keďže som vedel aké to môže mať následky. Bol som vtedy vo veľmi priaznivom postavení, robil som prácu, ktorá ma bavila. Na našom oddelení vládla veľmi dobrá atmosféra, oblasť, v ktorej sme pracovali, sa veľmi sľubne vyvíjala, v osobnom živote bolo všetko v poriadku. Mali sme pekné bývanie, deti vyrastali. Vyzeralo to, že sa niet na čo sťažovať. Vedel som, že tohto všetkého sa vzdávam. Nezabúdajme, že v tom čase som sa priamo zapojil do hnutia odporu a očakával som, že strávim niekoľko rokov vo väzení. Bol som k tomu veľmi blízko. Manželka sa vrátila dokončiť školu čiastočne preto, lebo sme predpokladali, že bude musieť živiť rodinu. Také boli vtedy naše očakávania. Uvedomoval som si, že ak sa vrátim k tomu, čo ma v mladosti zaujímal, život sa mi môže veľmi komplikovať. V USA vás síce nedajú do psychiatrickej liečebne, ani za vami nepošlú eskadru smrti, no určité tresty za porušenie pravidiel predsa len existujú. Bolo to skutočne závažné rozhodnutie a vtedy sa mi videlo, že keby som sa rozhodol inak, bolo by to hrozne nemorálne.

Začal som s písaním článkov a prejavmi. Diskutoval som s kongresmami apod. Postupne som sa čoraz priamejšie zapájal do rôznych aktivít hnutia odporu. Uvedomil som si, že najúčinnější formou politickej akcie, prístupnej pre zodpovedného občana, je priamy odpor. Odmietnutie účasti na tom, čo považujeme za vojnové zločiny. Treba dať najavo, aká vysoká je cena americkej agresie v zámorí a to formou podpory tým, ktorí sa odmietajú zúčastniť. Jedná sa najmä o odpor voči odvodom v celej krajine. Nazdávam sa, že je dostatočne zrejme, že naša spoločnosť, naša kultúra a naše inštitúcie majú mnoho veľmi vážnych chýb a nedostatkov. A tie bude treba napraviť mimo bežne prijímaného rámca. Budeme musieť nájsť nové spôsoby politickej akcie.

=====
=====

Vravíte, že vojna je jednoducho zvrhlosť. Odsúdeniahodný čin slabochov a chudákov. (pozn. - Jednalo sa o nejaký výrok z Chomského knihy)

Vrátane všetkých. Aj mňa.

Čiže?

Vrátane každého. To je hneď nasledujúca veta. Tá istá veta.

Iste, iste, iste. Pretože vy každého zaratúvate do spoločnosti vinníkov.

V tomto prípade, je to myslím pravda.

Dobre, ale svojím spôsobom je to teologické zistenie.

Nie, nemyslím.

Keď niekto poukazuje na to, že každý je vinný za všetko, potom nikto nie je ničím!

Nie! S tým nesúhlasím! Hovorím o tom na inom mieste v knihe. Prípadá mi hrozne, s akým odstupom a nezúčastnenosťou sa normálni rozumní ľudia v našej spoločnosti i v iných spoločnostiach dokážu pozeráť na to, čo sa deje. Toto je podľa mňa ešte strašnejšie než Hitler a ďalší podobní, ktorí sa občas z ničoho nič občas objavujú. Takíto ľudia by nemohli robiť to, čo robia, keby nebolo ľahostajnosti a apatie. Preto si myslím, že normálni, rozumní a zodpovední ľudia by mali tiež niesť bremeno viny, ktoré veľmi ľahko hodili na plecia tým, ktorí sa zdajú byť extrémistickejší a násilnickejší.

=====
=====

Ist' do vojny je vážna vec. V totalitnej spoločnosti diktátor jednoducho povie: „Ideme do vojny!“ a všetci hneď pochodujú. V demokratickej spoločnosti teoreticky platí, že ak sa politické vedenie rozhodne pre vojnu, predloží dostatočný počet dôvodov, pretože vojna je veľmi katastrofická záležitosť, ako to napokon potvrdila i táto vojna (pozn. - Vojna v perzskom zálive). A úlohou médií je poskytnúť dôležité informácie. Napríklad, o možnosti mierového riešenia, ktoré nech sú už akékoľvek treba predložiť. A takisto vytvoriť fórum pre diskusiu o tomto naozaj strašnom rozhodnutí ísť do vojny. V tomto prípade to znamená zabiť tisíce ľudí, zničiť dve krajiny atď. To sa nikdy nestalo! Nikdy! Chcem povedať, že na 99,99% bola z diskusie vylúčená možnosť mierového riešenia.

Vždy, keď sa objavil George Bush a povedal, že sa nebude vyjednávať, na druhý deň ho stovka úvodníkov oslavovala zato, že urobil všetko, čo sa dalo pre diplomáciu. Keď povedal, že nemôžeme odmeniť agresora, médiá namiesto toho, aby sa mu vysmiali, ako sa to stalo v civilizovaných častiach sveta, v krajínach tretieho sveta, namiesto toho médiá povedali: „Aký zásadový muž!“ Človek, ktorý obsadil Panamu, najvyššia hlava štátu odsudzuje agresiu vo svete. Človek, ktorý bol počas agresie v Timore vo vedení CIA, hovorí, že agresiu nemožno odmeniť a médiá mu zatlieskali! A výsledkom je mediálna vojna. Všetde je plno podvodov. OSN sa konečne chopili svojej úlohy. „Obrovská zmena!“ ako písali v The New York Times. Jedinou obrovskou zmenou bol fakt, že Spojené Štáty raz nevetovali rozhodnutie bezpečnostnej rady proti agresorom. Ľudia nechcú vojnu, až kým to nie je nevyhnutné. A mali právo vedieť, že nevyhnutné to nie je! Média to ľuďom odopreli a to znamená, že sme išli do vojny na spôsob totalitného štátu. O nič iné tam nešlo!

=====
=====

Majme na pamäti, že teraz nehovorím o nejakej malej rozhlasovej stanici v Laramie. Hovorím o celonárodných médiách. O médiách, ktoré vytvárajú program dňa. Ak robíte správy v rozhlase v Laramie je veľmi pravdepodobné, že vyberiete to, čo bolo ráno v The New York Times a rozhodnete sa, že to budú správy. A naozaj. Ak si všimnete telegrafické linky, zistíte, že odpoludnia rozosielaajú zjajtrajšiu prvú stránku The New York Times, aby každý videl, ako vyzerajú správy. Jednotlivé body sa už upravujú, ale celkové vyznenie sa vysiela viac-menej všade.

Existujú ale aj iné médiá, ktorých základná spoločenská úloha je trochu iná. Ide im o diverziu. To práve platí o skutočných médiách. O tých, ktoré sa zameriavajú na obyčajných ľudí. Ich cieľom je len ich ohlupovanie. Znie to zjednodušene, ale ich hlavným cieľom je odvrátiť pozornosť tých 80%, či koľko percent, ľudí. Dosiahnuť, aby sledovali Národnú futbalovú ligu, aby sa zaujímali o matku, ktorej sa narodilo dečko so šiestimi hlavami, alebo o hocičo iné, čo im predhodia. Alebo aby sa zaujímali o astrológiu alebo fundamentalizmus. O čokoľvek, len aby to odvrátilo ich pozornosť od toho, čo je dôležité. Za tým účelom je nutné redukovať ich schopnosť myslieť. Zoberme si napríklad šport. To je podľa mňa ďalší príklad indoktrinačného systému a to preto, lebo ponúka ľuďom niečo, na čo môžu upriamiť svoju pozornosť a pritom to nie je dôležité. Vďaka tomu si ľudia nerobia starosti o veci, ktoré sú dôležité pre ich život a ktoré by mohli nejakým spôsobom ovplyvniť. Je skutočne šokujúce sledovať, ako sú obyčajní ľudia schopní uplatňovať v športe inteligenciu, keď napríklad počúvate rozhlasové vysielanie. Kam môžu poslucháči telefonovať. Majú tie najexkluzívnejšie informácie, rozumejú najzáhadnejším problémom a tlač s týmito nepochybné pracuje. Spomínam si, že som bol už na strednej škole, keď som sa sám seba spýtal, prečo my záleží na tom, či mužstvo z našej školy vyhrá futbalový zápas. Nikoho z nich som nepoznal. Nemali so mnou nič spoločné. Prečo som im teda držal palce? Veď to predsa nedáva žiaden zmysel! Ide však o to, že svoj význam to má. Takýmto spôsobom sa totiž buduje iracionálny vzťah podriadenosti autorite a skupinová súdržnosť. A v skutočnosti je to vlastne tréning iracionálneho nacionalizmu. Platí to aj pre súťaživé športy. No ak sa tým zaoberáme podrobnejšie, zistíme, že to všetko má svoju funkciu. A preto sa na podporu športu venuje toľko energie a podniky sú ochotné do toho dávať peniaze.

=====
=====

Chcel by som sa vás spýtať na metodiku skúmania modelu propagandy. Akým spôsobom je možné k tomu pristupovať?

Existuje mnoho spôsobov. Jedným z nich je hľadanie analogických prípadov. Dejiny zväčša neposkytujú možnosť kontrolných pokusov. No miera podobnosti býva niekedy dosť vysoká. Čiže, môžeme napríklad nájsť rovnaké zverstvá, ktorých sa na jednej strane dopúšťajú oficiálni nepriatelia a na druhej strane priatelia a spojenci, či v prípade USA, štát samotný. A potom ide o to, či médiá prijímu schému vytvorenú vládou, alebo či na obidva prípady uplatňujú tie isté kritériá. Či kladú rovnaké otázky, ako by to robil pozorovateľ zvonku.

Východný Timor, Kambodža a médiá ...

Pozn. : Chomsky, *Moderátor(ka)*, Elaine Briereová

Príkladom obrovskej genocídy v modernej dobe sú skutky, ktoré vyvolal Pol Pot v rokoch 1975-1978 v Kambodži. Len veľmi ťažko by sme našli podobné zverstvá, zlobu a nenávisť. Takže toto je jeden príklad zverstiev. No v tomto prípade nám dejiny pripravili akýsi kontrolný pokus. V tom čase boli náhodou spáchané zverstvá podobného rozsahu, ktoré sa odlišovali len v jednom. Boli sme za ne zodpovední my, nie Pol Pot.

– P. Jennings

Volám sa Luise Pennyová. Počúvate poľudňajšie vysielanie. Ak ste v priebehu posledných mesiacov tento program počúvali pravidelnejšie viete, že sme niekoľkokrát hovorili o Východnom Timore, najmä v súvislosti so zahraničnou pomocou, ako aj v súvislosti s vojnou a novým svetovým poriadkom. Mnohých poslucháčov zaujíma, či to USA myslia vážne s novým svetovým poriadkom, keď nikto nepomáha Východnému Timoru. V roku 1975 napadla túto oblasť Indonézia. Objavili sa správy o zverstvách páchaných na Timorčanoch. I napriek tomu Kanada i ďalšie národy hlasovali proti rozhodnutiu OSN o ukončení okupácie. Dnes sa budeme situáciou vo Východnom Timore zaoberať podrobnejšie. Pokúsime sa objasniť prečo sa stalo, čo sa stalo. A prečo medzinárodné spoločenstvo ešte stále neposkytuje potrebnú pomoc? Jedným z najaktívnejších ľudí v tomto prípade je Elaine Briereová, fotografka z britskej Kolumbie, zakladateľkou siete pre pomoc Východnému Timoru - ETRA a teraz je tu so mnou v štúdiu. Ďalšou z radov tragédií je, že mnoho ľudí toho o Východnom Timore veľa nevie. Kde sa nachádza?

Východný Timor (VT) je asi 420 km severne od Austrálie. Presne na hranici Indického a Tichého oceána. Južne od VT sa nachádza hlbokomorská linka, kde môžu bez problémov prechádzať americké ponorky. Nachádzajú sa tam tiež obrovské ložiská nafty. Jednou z osobitostí Východného Timoru je skutočnosť, že je jedným z posledných miest v tejto časti sveta, kde ešte stále prežívajú dávne civilizácie. 700 000 Timorčanov hovorí tridsiatimi rôznymi jazykmi a dialektmi. V dnešnej dobe už ani nie 5% z národov sveta žije takým spôsobom ako Východní Timorčania, ktorí sú v podstate sebestační. Žijú naozaj mimo globálneho hospodárskeho systému. Malé spoločenstvá, ako VT, sú omnoho demokratickejšie, omnoho egalitárnejšie. Dochádza tu k väčšiemu deleniu majetku a moci. Pred inváziou Indonézancov väčšina Timorčanov žila v malých dedinkách. Starí ľudia v nich robili funkciu akýchsi univerzít. Odovzdávali múdrosť kmeňa z generácie na generáciu. Deti vyrastali v bezpečnom, starostlivom a prajnom prostredí. Rok po mojom odchode z VT som sa z hrôzou dozvedela, že naň zaútočila Indonézia. Cieľom invázie bolo predísť tomu, aby sa táto malá nezávislá oblasť stala príkladom pre celú oblasť.

Východný Timor býval portugalskou kolóniou. Indonézia naň nemala nijaký nárok a v skutočnosti to aj priznala. Počas obdobia kolonizácie tu vznikali rôzne politické skupiny. V auguste 1975 vypukla občianska vojna. Skončila sa víťazstvom skupiny "Fretlin" označovanej ako populisticko-katolícka s typicky ľavičiarskou rétorikou. Indonézia okamžite zahájila intervenciu.

„Udialo sa čosi, čo nami veľmi silno otriaslo. Je to pre nás ako Austrálčanov celkom nová skúsenosť, preto sa nám o tom veľmi ťažko rozpráva. Pokúsime sa však o to. Sedeli sme na pletených rohožiach pod slameným prístreškom v chatrči bez stien a boli sme doslova v palbe otázok ľudí, ktorí vedia, že zajtra môžu zomrieť a nedokážu pochopiť, že zvyšok sveta sa o to nezaujíma. Chcu len, aby sa OSN zaujímala o to, čo sa deje. Atmosféra včerajšieho večera bola tak nabitá emóciami, že sa v horúcom nočnom

vzduchu dala takmer krájať. –Greg Shackelton, z nepomenovanej dediny v portugalskom Timore, ktorú si budeme pamätať navždy.“ (pozn. - Komentár je z filmového záznamu natočeného vo Východnom Timore večer pred inváziou Indonézie).

Grega Shackeltona a ďalších štyroch novinárov na druhý deň zavraždili indonézske vojská.

Ford a Kissinger navštívili Jakartu (pozn. - *Hlavné mesto Indonézie*). Myslím, že to bolo 5. decembra. Vieme, že žiadali, aby Indonézia odložila inváziu až kým neodídu, aby tá potupa nebola až taká veľká. A o niekoľko hodín po ich odchode, sa 7. decembra invázia začala.

To, čo sa stalo 7. decembra 1975 je jednoducho jedným z najstrašnejších zločinov v dejinách. V skorých ranných hodinách sa začalo bombardovanie Dillí. Množstvo vojenských oddielov, ktoré v ten deň Dillí napadali, takmer presahovalo počet obyvateľov mesta a tri či štyri týždne len zabíjali ľudí.

V prípade indonézskej okupácie OSN reagovala tak ako obvykle. Volala po sankciách, odsúdení a podobne. Bolo zverejnených niekoľko umiernených rezolúcií. No OSN jednoznačne nechcela dovoliť, aby niečo fungovalo.

„Ministerstvo si želalo, aby sa OSN vo svojich rozhodnutiach ukázala ako absolútne bezmocná. Bol som touto úlohou poverený a podarilo sa mi ju splniť s nezanedbateľným úspechom.“ –Daniel Patrick Moynihan

A tak Timorčania po tisícoch utekali do džungle. V rokoch 1975-78 Indonézia zriadila záchytné centrá pre Timorčanov vracajúcich sa z džungle, ktorí sa vzdávali. Indonézania okamžite zabili tých Timorčanov, ktorých považovali za vzdelaných, alebo za členov Fretlin, alebo iných opozičných strán. Ženy vzali bokom a helikoptérmi ich odviezli do Dillí, aby boli k dispozícii indonézskeho vojaka. Deti pozabíjali! Aj novorodencov! No ich hlavnou stratégiou a zbraňou sa stal hlad.

V roku 1978 situácia nadobúdala podobu genocídy. Podľa cirkvi a ďalších zdrojov bolo zabitých 200 000 ľudí. USA poskytli Indonéziám 90% zbraní. Dodávky zbraní sa zvýšili okamžite po zahájení invázie. Keď Indonéziám začali v roku 1978 dochádzať zbrane, Carterovej úradníci prišli zvýšiť ich predaj. Ďalšie západné krajiny urobili to isté. Kanada, Anglicko, Holandsko...každý, kto na tom mohol zarobiť, bol pri tom, aby sa uistil, že Indonézania zabijú čo najviac Timorčanov. Ak sa dá z niečoho vytláčať zisk, západu je jedno či ide o agresiu, páchanie zverstiev, porušovanie ľudských práv. Tento prípad to ukázal dostatočne jasne. Nešlo o to, že by pred tým niekto o Východnom Timore ani nepočul. Nezabúdajme, že v The New York Times aj inde mu bol ešte pred inváziou venovaný rozsiahly priestor. Dôvodom boli obavy z rozpadu portugalskej ríše a jeho možných následkov. Prevládali strach zo vzniku nezávislosti, posilnenie ruského vplyvu a podobne. Po zahájení indonézskej invázie správ ubudlo. Zostávajúce správy boli podávané výlučne z pohľadu amerického ministerstva a indonézskeho generálov. Nikdy nie z pohľadu Timorských utečencov. Keď v roku 1978 nadobudol rozsah zverstiev vrchol a dalo sa skutočne hovoriť o genocíde v dvoch krajinách, ktoré som podrobne sledoval (v USA a Kanade), kleslo spravodajstvo na bod nula. Toto všetko sa dialo práve v čase vlny protestov proti Kambodži. Rozsah zverstiev bol v mnohých ohľadoch pravdepodobne omnoho väčší ako v Timore. Ukázalo sa, že práve v Kambodži sme boli v rokoch 1973-1975 zodpovední za porovnateľné zverstvá. Hlavný americký útok na Kambodžu začal bombardovaním začiatkom 70. rokov. Bombové útoky dosiahli svoj vrchol v roku 1973 a pokračovali až do roku '75. Boli namierené proti vnútrozemiu Kambodže. Vie sa o nich veľmi málo, pretože médiá ich museli držať v tajnosti. Vedeli, že sa tam niečo deje, no nechceli sa dozvedieť viac. Podľa CIA bolo v priebehu 5 rokov zabitých približne 600 000 ľudí. Počas týchto 5 rokov prebiehalo americké bombardovanie a vojna, ktorú sponzorovali USA. Podmienky v spustošenej Kambodži boli také hrozné, že vysokí štátni predstavitelia USA predpovedali, že len hlad a choroby môžu spôsobiť smrť asi milióna ľudí. Sú dôkazy z amerických vládnych a vedeckých kruhov, že intenzívne bombardovanie spôsobilo, že roľníci začali podporovať Červených Kmérov, ktorí boli do vtedy dosť okrajovým elementom. To však nebol ten správny príbeh. Po roku 1975 zverstvá pokračovali a vtedy sa začal ten správny príbeh, pretože tentoraz mali vraždenie na svedomí tí zlí. Bolo to vtedy naozaj hrozné. Údaje sa v skutočnosti rôznia. CIA tvrdia, že bolo zabitých 50 000 až 100 000 ľudí. No je možné, že bolo zabitých až milión ľudí. Takým či už onakým spôsobom. Michael Vickery o tom vypracoval podrobnú analýzu. Podľa neho priemerný počet úmrtí prekročilo 750 tisíc obetí. Iní sa domnievajú, že toto číslo je ešte vyššie. No zatiaľ neposkytli podrobnejšie analýzy. Jedno je však isté - bolo to otriasajúce. No, hoci tieto zverstvá, tieto skutočné zverstvá, boli strašné, neboli dostatočné pre požadované účely. The New York Times začali obviňovať Červených Kmérov z genocídy niekoľko týždňov po tom, čo sa dostali k moci. Odttedy bolo zabitých niekoľko stoviek či tisícok ľudí. A odrazu sa začalo biť na poplach! Odrazu bolo všade plno obvinení z genocídy. Najväčší bestseller o Kambodži a Pol Potovi sa volá "Zločin v pokojnej zemi". Akoby Kambodža

bola až do 17. apríla 1975 pokojnou krajinou mierumilovných, usmievavých ľudí a odrazu akoby sa odohral nejaký strašný holokaust. V krátkom čase sa prišlo na to, že počet zavraždených ľudí je 2 milióny. Vlastne sa tvrdilo, že Červení Kméri sa hrdia tým, že zavraždili 2 milióny ľudí. Fakty boli veľmi dramatické. V prípade zverstiev spáchaných oficiálnym nepriateľom sa nevidaným spôsobom vyjadrovalo zhrozenie. Zveličovalo sa, nebolo treba dôkazov. Používali sa fotografické podvrhy. Všetko bolo dovolené. Aj klamstvo. Toľké klamstvá sú hodné aj Stalina.

Bol to podvod, keď si uvedomíme, aká bola odozva na 2 porovnateľné prípady ukrutností, za ktoré boli zodpovedné USA. Kambodža a Timor predstavujú začiatkom 70. rokov dva analogické prípady. Odozva médií bola dost dramatická.

S obrovským zanietením pracovalo šesť ľudí, ktorí sa snažili oboznámiť s týmto prípadom verejnosť a kontaktovali aj niekoľko osôb v Kongrese. Prišli napríklad aj za mnou a tak som svedčil v OSN. A tiež som o tom niečo napísal. A oni po tom stále išli. Takže v podstate všetko, čo o tomto prípade poznáme, poznáme od nich. Iných zdrojov je málo. Táto skupina ľudí napísala zopár článkov o tomto prípade. A nakoniec sa ním začali zaoberať aj niektorí kongresmani. Uverejnenie úvodníka o Východnom Timore v New York Times na Vianoce, postavilo prácu týchto ľudí do úplne iného svetla. Zlegitimizovalo to dlhotrvajúcu snahu dokázať, že vo V. Timore sa odohrala veľká tragédia.

Článok o VT vyšiel aj v The London Times a bol dost trefne napísaný. V The New York Times ho radikálne zmenili. Nevynechali iba jeden odsek. Zmenili celý článok, takže vyznel úplne inak. Potom ten článok prevzal Newsweek. Článok nakoniec skončil ako obhajoba, i keď pôvodne bol svedectvom o ukrutnostiach.

Neide o to, že by sa to stalo raz, 2-krát, 5-krát, alebo 10-krát. Ono sa to deje stále! Ak sa aj spravodajstvo vyskytlo, tak vždy len z pohľadu obhajoby USA. Čiže nešlo o nejaké nedopatrienie. V tomto prípade išlo o systematickú činnosť bez jedinej výnimky.

Jedna z najväčších tragédií našej doby sa ešte stále odohráva vo Východnom Timore. Indonézania zabili tretinu populácie. Ľudia sú v koncentračných táboroch. Proti tým, čo kladú odpor, sa organizujú rozsiahle vojenské kampane. Kampane s názvami ako "Operácia vyhladenie" alebo "Operácia vyčistenie". Timorské ženy nútia, aby sa zúčastňovali na programe pôrodnosti. Stále privádzajú nových a nových indonézskejších usadlíkov, aby obsadili pôdu. Ak vyjdú ľudia do ulíc demonštrovať, alebo prejavia čo i len najmenší náznak odporu, tak ich jednoducho zmasakrujú. Ak medzinárodné spoločenstvo dovolí Indonézii zostať vo Východnom Timore, tak ho Indonézia úplne pohltí a urobí si z neho svoju obilnicu!

Neide len o to ukázať, že médiá slúžia vláde. Ide o to, že v tomto prípade majú priamu spoluúčasť na genocide. Zverstvávajú pokračovať preto, lebo o nich nikto nevie. Keby niekto o nich vedel, boli by protesty a tlaky pre ich zastavenie. Takže médiá, zamlčováním faktov, výraznou mierou prispievajú k pravdepodobne najhoršiemu prípadu genocídy od čias holokaustu.

=====
=====
Hovoríte, že médiá ignorujú určité druhy zverstiev, ktoré sme spáchali my a naši priatelia, a že naopak príliš zdôrazňujú tie zverstvá, ktoré spáchali oni, čiže naši nepriatelia. A tvrdíte, že existuje akási skúška bezúhonnosti a morálky, ktorá spočíva v tom, či uznávate rovnosť mŕtvoly...

Rovnosť princípov!

...že všetky mŕtvolky by si mali byť v princípe rovné.

To som nepovedal!

Som rád, že ste to nepovedali, pretože vy sám to nerobíte!

Samozrejme, že to nerobím! A ani som to nikdy nepovedal! V skutočnosti tvrdím pravý opak. Tvrdím, že v prvom rade máme byť zodpovední za naše vlastné činy!

Vy nielen, že ignorujete mŕtvolky, ktoré majú na svedomí oni, vy ignorujete aj mŕtvolky, ktoré nemá na svedomí ani jedna strana. Ktoré sú irelevantné pre váš ideologický program.

To vôbec nie je pravda!!

Dovoľte použiť príklad. Beriete veľmi vážne prípad Palestíny a palestínske mŕtvolky vás veľmi ťažia na svedomí. No kurdské mŕtvolky nie!

To vôbec nie je pravda! Už roky spolupracujem so skupinami pre podporu Kurdov. To je úplný nezmysel! Len sa spýtajte ľudí, ktorí sa tomu venujú! Chodia za mnou a ja im podpisujem petície a podobne. Keby ste si prečítali čo sme napísali... Ja predsa nie som Amnesty International! Nemôžem robiť všetko. Som len človek. Ale keby ste si prečítali knihu, ktorú sme na túto tému napísali s E. Hermanom. Rozoberali sme tri druhy zverstiev. Sú to benigne krviprelievania, o ktoré sa nik nezaujíma, konštruktívne krviprelievania, ktoré máme radi a hanebné krviprelievania, ktoré páchajú tí zlí. Mali by sme sa držať iného princípu než aký ste spomenuli vy. Ide o veľmi jednoduché etické stanovisko. Sme zodpovední za predvídateľné dôsledky našich činov a nie za predvídateľné dôsledky činov niekoho iného.

Najdôležitejšie je myslieť na dôsledky našich činov. Myslieť na to, čo môžeme ovplyvniť.

Toto sú veci, ktoré musíme mať stále na pamäti. Nie sú to len akademické cvičenia. Neanalyzujeme médiá na Marse alebo médiá v 18. storočí. Máme dočinenia s ľuďmi, ktorí trpia, hladujú, mučia ich, zomierajú a to všetko kvôli politike, ktorej sme my súčasťou. My, ako občania demokratických spoločností, máme na tom priamu účasť a zodpovednosť. A to všetko v službách záujmov moci, nie v záujme trpiacich. A dokonca ani nie v záujme Američanov, ktorí by boli zhrození keby si uvedomili, že majú na rukách krv, pretože sa nechávajú klamať a manipulovať systémom.

Diskusia ...

Pozn.: Chomsky, *Moderátor(ka)*, Diskutujúci

Pred prestávkou ste spomínali, že médiá presadzujú informácie, ktoré chce vládna elita. Nie som si istý, či tomu dobre rozumiem. Ako to vládna elita robí a prečo to strpíme? Prečo to tak dobre funguje?

Myslím, že sú to v podstate dve otázky. Po prvé, je takýto obraz médií pravdivý? O tom treba hľadať dôkazy. Uvedol som jeden príklad a to nemusí presvedčiť každého. Človek musí vidieť veľa dôkazov, aby pochopil, že je to pravda. Domnievam sa, že každý, kto sa o to bude zaujímať zistí, že takýchto dôkazov existuje ohromujúce množstvo. V podstate sa jedná pravdepodobne najlepšie závery v spoločenských vedách. Ďalšia otázka však znie: ako to, že to funguje?

=====
=====

Programom dnešného večera je diskusia. Čo ma však dost' zmiatlo je skutočnosť, že neboli dopredu stanovené nijaké pravidlá. Ja chápem diskusiu tak, že musíte niečo obhajovať, alebo niečomu odporovať. Čo je už rozumnejšie je to, že bola stanovená téma a tou je výroba súhlasu. Je dost' neobvyklé, aby člen vlády verejne diskutoval s profesorom. V Holandsku, sa to myslím, nestalo a myslím, že ani inde sa to nestáva často. Pán Bolkestein ste na rade...

Všetci vieme, že teóriu nemožno vytvoriť len na základe dôkazov. Možno ju vytvoriť len preukázaním určitej vnútornej logiky. Profesor Chomsky to zatiaľ neurobil.

Má v podstate pravdu, keď hovorí, že sa nedá len tak povýberať dôkazy a že k nim treba pristupovať racionálne. Preto sme príklady porovnali.

Nie je to také jednoduché, ako tvrdí profesor Chomsky. Ďalší z jeho rozborov sa týka vzťahu západnej tlače ku Kambodži. Tu už dost' preháňa.

Nerozoberali sme prípad Kambodže. Len sme ho porovnávali s príkladom Východného Timoru. Sú to totiž 2 analogické prípady. Ich podrobnému porovnávaniu sme v knihe "Politická ekonomia ľudských práv" venovali 300 strán, vrátane odkazov na všetky články, ktoré sa nám o Kambodži podarilo objaviť.

Mnohí západní intelektuáli sa neradi pozerajú realite priamo do očí a stačia im domnienky, na ktoré by prišiel aj nevzdelanec.

Mnohých ľudí nahnevalo, že sme odhalili tento neslýchaný podvod s Kambodžou a porovnali ho so súčasne prebiehajúcim utajovaním ukrutností, ktoré prebiehali v Timore, za podpory USA. Ľudia neradi počujú také veci. V jednom prípade sme spochybňovali právo na klamstvo v mene obrany štátu. V druhom prípade sme odhalili, že USA obhajovali a podporovali skutočné ukrutnosti. Také niečo je nepopulárne.

A kde sa profesor Chomsky dozvedel o zverstvách vo VT alebo v Strednej Amerike, ak nie práve v tej istej slobodnej tlači, ktorú tak zosmiešňuje?

Dozvedel som sa o nich zo správ organizácií bojujúcich za ľudské práva a zo správ cirkvi, článkoch o utečencoch a podobne. A do značnej miery aj z austrálskej tlače. V americkej tlači nebolo nič, len veľké ticho.

Pán predseda, toto je pokus o intelektuálne zastrašovanie! Toto je šikanovanie. Profesor Chomsky práve použil najstarší známy diskusný trik.

Sám si postavil strašiaka a teraz naň útočí. Profesor Chomsky tomu hovorí výroba súhlasu. Ja to nazývame vytváraním konsenzu. V Holandsku to nazývame základ. Profesor Chomsky si myslí, že ide o podvod. No nie je to tak. V reprezentatívnej demokracii to znamená získať si ľudí na svoju stranu. Ale profesor Chomsky neverí v reprezentatívnu demokraciu. Myslím, že on verí v priamu demokraciu. Tak ako Rosa Luxemburgová aj on po túži po tvorivej, spontánnej, sebaregulujucej sile nás. A to je anarchistická predstava a k tomu ešte aj chlapčenský sen.

Tí, ktorí veria v demokraciu a slobodu, majú pred sebou vážnu úlohu. Nazdávam sa, že by mali venovať všetku energiu tomu, aby pomohli obyčajným ľuďom bojovať za svoje práva. A aby dokázali rozoznať demokratické ciele, ktoré neustále prúdia dejinami. Nemali by slúžiť moci a privilégiám, ale skôr ich obetiam. Sloboda a demokracia nie sú len hodnoty, ktoré si treba ceniť. Je dost' možné, že práve ony sú predpokladom prežitia.

Je to len konšpiračná teória! Nič viac! Vôbec sa nezakladá na skutočnosti! Pán predsedajúci, ak dovoľíte, musím odísť do Amsterdamu. Odchádzam.

Jedno je isté. Súhlas sa dnes večer vyrobiť nepodarilo.

=====

Nič mi nie je vzdialenejšie ako konšpiračná teória. Ak napríklad vypracujem analýzu hospodárskeho systému a poukážem na to, že General Motors sa snaží zvyšovať svoje zisky a podiel na trhu, tak to predsa nie konšpiračná teória, ale analýza inštitúcie. Nemá to nič spoločné so sprisaháním a presne v tomto zmysle sa vyjadrujem o médiách. Stále sa tu predkladá pojem konšpiračná teória. Domnievam sa, že cieľom je odradiť nás od analýzy inštitúcií.

=====

Už hodinu a 41 minút nariekate ako elita a vláda ovláda ľudské myslenie, aby sa radikáli ako vy nedostali na verejnosť. Ale vy ste tu! Nevidím, že by na vás čakali agenti CIA. Boli ste v redakcii novín. Všetci sme počuli, že ste odtiaľ a určite vám tam uverejnia tieto komentáre. V mnohých krajinách by vás za to, čo ste povedali, zastrelili. Takže, čo nariekate? Predsa môžete hovoriť! Nevidím, že by niekto kontroloval niečiu myseľ.

Dobre... Po prvé, som nepovedal ani slovo o tom, že by ma niekto nepustil na verejnosť. U nás to prebieha trochu inak. Existuje systém spracovávanía, ovládania a podobne, ktorý vytvára istý obraz sveta. Spomenul som vám jeden príklad a poviem vám kde nájdete tisícky ďalších. Neide o mňa. Ide o to, že verejnosť sa odsúva na okraj a robí sa všetko preto, aby sa neplietla do cesty élite, ktorá chce spravovať svoje záležitosti bez cudzích zásahov.

V recenzií bolo napísané „Keďže bol odsunutý na okraj, stal sa prísny a drsným.“. Domnievate sa, že takáto kritika vašej neskoršej tvorby je presná a že ste obeťou procesu aký sám opisujete?

Čo sa týka toho, že som bol odsunutý nebudem hovoriť o vlastnej drsnosti. Ja sám si to nemyslím. To však musia posúdiť iní. No to, že ma odsunuli na okraj je pravdou. A je to presný opak toho, čo sa všeobecne tvrdí. Hoci dnes sa dá získať prístup do hlavných médií omnoho ľahšie ako pred 20 rokmi.

=====

Venujete sa veľmi nepopulárnym pravdám. Vďaka tomu ste veľmi osamotený. Lutujete, že ste niekedy zastávali určité názory, že ste napísali čo ste napísali, alebo že vás niekto počúval?

Sú veci, ktoré by som urobil inak. Pretože vždy, keď o veciach rozmyšľate inak, tak by ste ich už dnes urobili inak. Ale tak generálne to nelutujem.

Páči sa vám byť kontroverzný?

Nie. Je to skôr na obtiaž.

Toto médium venuje veľmi málo pozornosti tým, čo majú odlišný názor. Netýka sa to len vás. Väčšina ľudí s odlišným názorom nedostane v tomto médiu nikdy priestor.

V podstate to je pochopiteľné, pretože keby dopustili, aby sa spochybnili určité výhodné pravdy, prestali by plniť svoju spoločenskú funkciu.

Všimnite si, že toto neplatí, keď prekročím hranice. Skoro v každej krajine na svete mám do médií jednoduchý prístup. Dôvodov je viac. Jeden z nich je skutočnosť, že hovorím v prvom rade o USA a to pre nich nie je také hrozné.

Podľa vás podstatou americkej ekonomiky je jej militarizácia, pretože neexistujú žiadne iné možnosti, ako kontrolovať americké obyvateľstvo.

Je to priam paradoxné, ale čím viac je spoločnosť slobodnejšia, tým viac sa uchýľuje k prostriedkom, akým je strach z brannej povinnosti. Počas vojny stratégovia vedeli, že vojnové ciele nemôžu byť všeobecne známe. A jedným z dôvodov prečo sú médiá - v Kanade, v Belgicku apod. - otvorenejšie je skutočnosť, že až tak na tom nezáleží čo si ľudia myslia. V USA preto natoľko záleží, čo si ľudia myslia a čo robia politicky vyhranené časti populácie, lebo na svetovej scéne naša krajina tak výrazne dominuje. Zároveň, je to však aj dôvod, prečo tu chceme pracovať.

=====

Spojené štáty sú vo všeobecnosti ideologicky obmedzenejšie ako iné štáty. Štruktúra amerických médií preto výrazne eliminuje kritickú diskusiu.

Naši hostia sú tak vzdialení protiotázkam, ako je to len možné len u amerických intelektuálov.

Keby nám aspoň trochu záležalo na demokracii, na ktorej nám v zahraničných záležitostiach nezáleží a ani nikdy nezáležalo, venovali by sme sa krajinám ako El Salvador, kde máme istý vplyv. V El Salvadore biskupovi nenadávaajú. Tam ho jednoducho zavraždia. Nerobia cenzúru tlaču. Jednoducho si to s tlačou vybaví. Pošlú tam armádu a tá vyhodí celú cirkevnú rozhlasovú stanicu do vzduchu. Redaktora nezávislých novín našli v jame znetvoreného a rozsekaného mačetau.

To nikdy!

Smiem pokračovať? Ja som vás neprerušoval!

Ste systematický klamár!

Stali sa tieto veci, či nie?

Nie v tom kontexte! Ste podvodník! Je už na čase, aby vás ľudia prekulili!

Je jasné, že ma chcete vylúčiť z diskusie.

Ale vôbec nie. Už máme dosť tých nezmyslov!

Pokračujme prosím!

Bohužiaľ už nemôžeme. Náš čas vypršal. Obom vám ďakujem.

=====

Keď ste tu boli naposledy, hovorili ste o tom, že v zápori máte prístup do médií, kým tu nie. Zmenilo sa od vtedy niečo? Pozvali vás do programu ako Nočná linka?

Áno, niekoľkokrát ma pozvali do Nočnej linky. Nemohol som prísť, pretože som už mal v pláne nejakú inú diskusiu alebo tak. A ak mám byť naozaj úprimný, veľmi mi na tom nezáleží. F.A.I.R. - skupina, ktorá monitoruje médiá zverejnila výsledky veľmi zaujímavého výskumu programu Nočná linka. Výsledky ukazujú, že ich koncepcia názorového spektra je v porovnaní s európskym či svetovým štandardom smiešne obmedzená.

Skupina F.A.I.R. (Nestrannosť a presnosť v publicistike) preskúmala 865 častí programu Nočná linka. Z celkového počtu 1530 hostí bolo:

-92% belochov

-89% mužov

-80% odborníkov, vládných úradníkov, alebo štátnych zástupcov korporácií

Porozprávam vám jeden zážitok. Bol som v Madisone v miestnej rozhlasovej stanici, na rozhovore s riaditeľom spravodajstva. Toho programu som sa už predtým zúčastnil viackrát, väčšinou telefonicky. Ten človek je skutočne dobrý. Robieva rozhovory z najrôznejšími ľuďmi. Začal ten rozhovor tým, že mi pustil nahrávku rozhovoru, ktorý urobil a odvysielal len nedávno. Je to s nejakým chlapíkom z Nočnej linky, myslím, že sa volá Jeff Greenfield.

(pozn. – Nasleduje spomínaný záznam rozhovoru).

Pokiaľ ide o výber hostí, ktorí majú analyzovať jednotlivé problémy, prečo v Nočnej linke ešte nikdy nebol Noam Chomsky? Je jedným z najvýznamnejších intelektuálov na celom svete.

Môžem sa to pokúsiť vysvetliť. Možno je jedným z tých významných intelektuálov, ktorí nevedia rozprávať v televízii. To je pre nás dôležité kritérium. Keď máte 22-minútový program a niekto potrebuje 5 minút len na to, aby sa rozpravil... Neviem či to platí aj o Chomskom, ale ak áno, je pre nás nepoužiteľný. Jedným z dôvodov, prečo sme v Nočnej linke takí obozretní je, že keď zaplatíte program, musíte si byť istý, že ten človek vie vystupovať v televízii. Ak sa to niekomu nepáči, mal by si uvedomiť, že pozvať niekoho, komu odpoveď na otázku zaberie 8 minút, je asi také, ako pozvať niekoho, kto nevie po anglicky. Tak isto musia byť struční.

Takže Greenfield trafil kliniec po hlavičke. To je pre americké médiá typické. Musíte splňať požiadavku stručnosti. Musíte byť schopný povedať niečo medzi dvoma reklamami, či v 60 slovách. Toto je veľmi dôležité, pretože táto krása stručnosti, schopnosť povedať zopár viet medzi dvoma reklamami znamená, že môžete opakovať len konvenčné myšlienky.

Predstavte si, že som v Nočnej linke. Mám, povedzme, 2 minúty a poviem: Kadháfi je terorista a Khomeini je vrah, Rusi napadli Afganistan atď... Nepotrebujem žiaden dôkaz a všetci len prikývnu. Ale predstavte si, že by som povedal niečo, čo by nebolo len odprákaním konvenčných pravd. Keby som povedal niečo úplne neočakávané, alebo kontroverzné. Keby som povedal: najväčšie teroristické operácie sú riedené z Washingtonu, alebo - v 80. rokoch bola vláda Spojených štátov zahnaná do ilegality, či že USA okupovali Južný Vietnam – tak to aj bolo. Najlepší politický vodcovia sú tí, ktorí sú leniví a skorumpovaní. Keby sme aplikovali Norimberské zákony, každého povojnového amerického prezidenta by museli obesiť. Biblia je pravdepodobne najgenocídnejšia kniha, aká bola kedy napísaná, alebo - vzdelávanie je systém vnucovania nevedomostí. Vo svete nie je o nič viac morálky ako za čias Džingischána, existujú len iné faktory, ktoré robia človeku starosti.

Viete, ľudia budú celkom logicky očakávať, že pochopia čo máte na mysli, prečo ste to povedali. A keď to povie, musíte mať nejaký dôvod a musíte mať nejaký dôkaz. Vlastne, musíte mať veľa dôkazov, lebo je to poriadne prekvapivé vyhlásenie a dôkazy nemôžete predložiť, ak vás zväzuje stručnosť. To je genialita tohto štruktúrneho obmedzenia. Keby ľudia z Nočnej linky boli šikovnejší, keby boli lepší propagandisti, poskytl by ľudom s odlišnými názormi väčší priestor a tí by nakoniec pôsobili ako keby spadli z Neptúnu.

=====

A na rade je náš špeciálny rozhovor na tému „kríza na Strednom Východe. Dnes večer s aktivistom, spisovateľom a profesorom N. Chomskym.

...A opäť je tu, teda bol, návrh, ktorý sme zamietli. Iracký návrh v apríli minulého roku...

...V poriadku, musím vás poprosiť...

...Návrh, že zničia svoj chemický a ostatný nekonvenčný arzenál...

...Musíme končiť'...

...Ak Izrael urobí simultánne to isté. Odmietli sme to...

...Prepáčte, že vás prerušujem, musíme končiť, náš čas vypršal. Profesor Chomsky, ďakujem vám za návštevu.

Ak je v USA menšia rôznosť názorov a ak je tam ťažšie vyjadriť niekoľko rozličných názorov, prečo žijete v USA?

Jednak je to moja krajina a jednak je to v mnohom, ako som už spomínal, najľahšia krajina na svete. Je to oveľa viacej možností zmeny než kdekoľvek inde. A na druhej strane, pre porovnanie, je to krajina kde, je štát snáď najviac obmedzovaný.

Nemali by sme sa na to pozerat' skôr komparatívne?

Áno, to robím!

No, nepôsobíte tak.

Možno tak nepôsobím, ale určite to hovorím dostatočne jasne. Hovorím to znovu a znovu. Hovoril som to dnes večer, miliónkrát som to napísal. USA sú veľmi slobodná spoločnosť. Je to veľmi bohatá spoločnosť. Samozrejme, ak sa na USA pozrieme z perspektívy ich bohatstva je to škandál! Chcem povedať, že keď vezmeme do úvahy prirodzené výhody, ktoré USA majú v podobe zdrojov a skutočnosť, že nemajú nepriateľov atď., tak v USA by mala byť taká úroveň zdravotnej starostlivosti a sociálneho zabezpečenia, ktorá by ďaleko predstihovala ostatný svet a nie je to tak. USA sú na poprednom mieste v detskej úmrtnosti medzi 20 industrializovanými spoločnosťami. To je škandál amerického kapitalizmu. Nakoniec, je to slobodná spoločnosť, ktorá sa vo svete dopúšťa mnohých omylov. Nie je v tom rozpor. Grécko bolo podľa aténskeho meradiel slobodnou spoločnosťou. Z pohľadu jej imperiálneho správania, to bola veľmi zlomyseľná spoločnosť. Neexistuje vlastne nijaké prepojenie medzi vnútornou slobodou spoločnosti a jej správaním sa navonok.

Začínate svoj rozbor v roku 1969, v momente, ktorý je pre vás historicky užitočný.

A preto vy si vyberte začiatok!

Veľkou udalosťou v povojnovom svete bolo to, že komunistickí imperialisti prostredníctvom terorizmu, prostredníctvom toho, že ľud obrali o slobodu, prispeli k pokračujúcemu krviprelievaniu a smutné na tom nie je len samotné krviprelievanie, ale skutočnosť, že vás akoby obrali o schopnosť racionálneho uvažovania...

Môžem niečo povedať?

Iste.

Je to pravda asi na 5, možno 10 percent!

Ale prečo to hovoríte?

Môžem dokončiť vetu?

Ale samozrejme!

Je určite pravdou, že v istých oblastiach sveta, konkrétne vo Východnej Európe, stalinistický imperializmus prevzal moc a ešte stále si ju udržuje. Ale v mnohých častiach sveta my sami robíme to isté. A v studenej vojne si vlastne nahrávame. Viete, to čo ste práve opisali je, podľa mňa, mytológia. Mýtus o studenej vojne, ktorý bol udržateľný tak pred desiatimi rokmi. No ktorý je so súčasťou vedou a vzdelanosťou nezlúčiteľný.

Opýtajte sa nejakého Čecha!

Opýtajte sa Guatemalčana, Dominikánca...

Samozrejme, ale dokážem rozlišovať medzi našim zásahom v Guatemale a zásahom Sovietskeho zväzu v Prahe.

No a aký je v tom rozdiel?

No, potom je to ťažké, lutujem...

A čo tak dosiahnuť, aby médiá boli zodpovednejšie a demokratickejšie? Je to dosť malá šanca. Je to akoby sme sa spýtali, či je možné, aby boli demokratickejšie korporácie. Jediný spôsob ako to dosiahnuť, je zbaviť sa ich. Takže chcem povedať, že ak máte pred sebou koncentrovanú moc, nemôžete urobiť skoro nič. Áno, napríklad cirkev môže vystúpiť na zhromaždení akcionárov a urobiť krik okolo investícií v Južnej Afrike. Niekedy to má istý, okrajový účinok. Ale nemôžete naozaj ovplyvniť štruktúru moci. To by vlastne znamenalo sociálnu revolúciu. A ak nie ste na sociálnu revolúciu pripravení, teda nie ste pripravení na presun moci, médiá si zachovávajú svoju doterajšiu štruktúru a budú reprezentovať svoje súčasné záujmy. To neznamená, že

človek by sa o nič nemal snažiť. Myslím, že má zmysel presúvať hranice systému.

Aby ste získali dobrú tlač, stačí jeden alebo dvaja ľudia, ktorí majú dost novinárskej bezúhonnosti.

To je dôležité! Existuje však veľa pre a veľa proti. Je to zložité. Nie je to jednoduché. Masmédiá sú komplikované inštitúcie, plné vnútorných protirečení. Na jednej strane sa snažíte o indoktrináciu a ovládanie a na druhej strane je tam zmysel pre profesionálnu integritu.

Čo by ste robili, keby ste boli reportérom, ktorý sa snaží byť čestný a stojí tvárou v tvár slabému kongresu a slabému bielemu domu? Čo by ste robili na mieste tohto reportéra?

Myslím, že je mnoho reportérov, ktorí robia svoju prácu dobre. Vlastne, mám v tlači veľa priateľov, ktorí to podľa mňa robia dobre.

Viem, že áno. Teda aspoň chcú. Ale čo by ste robili vy?

V prvom rade je treba pochopiť aký je systém. Rozumní reportéri to chápu. Musíme pochopiť, aké sú tlaky, aké sú záväzky, aké sú bariéry a aké sú východiská. Napríklad, hneď po protikladných správach z Iránu veľa dobrých reportérov pochopilo, že všetko bude o niekoľko mesiacov otvorenejšie a že budú môcť pretlačiť články, o ktorých by pred tým nemohli ani hovoriť.

Ako po Watergate...

Ako po Watergate a potom zas a znova. Väčšina ľudí si vlastne zvnútorňuje hodnoty. To je ten najľahší a najlepší spôsob. Zvnútornite si hodnoty a potom na seba hľadíte, istým spôsobom aj oprávnene, ako na dokonale slobodného.

Neprekáža mi osočovanie. Prekážajú mi klamstvá. Intelektuáli sú veľmi schopní klamári. Očierňovanie je úžasnou technikou, na ktorú sa nedá reagovať. Ak vás niekto označí za antisemitu ako mu odpoviete? Že nie ste antisemita? Alebo vám povedia, že ste rasista, či nacista, či čokoľvek iné. V takom prípade vždy prehrávate. Ten, kto na vás hádže špinu, vždy vyhráva. Nemáte mu ako odpovedať.

Prípád Roberta Faurissona...

Pozn.: Chomsky, Komentár, *Faurisson, Moderátor(ka)*

Faurisson bol vysokoškolským profesorom. Neskôr ho z tohto postu odvolali kvôli jeho tvrdeniu, že masakry Židov počas holokaustu sú historickou lžou. Taktiež tvrdí, že v druhej svetovej vojne neboli žiadne nacistické tábory smrti. Obvinilo ho 9 asociácií, väčšinou židovských, z vyvolávania nenávisť, z rasovej nenávisť, z hanobenia rasy, zo škody zapríčinené falšovaním histórie. Profesor Chomsky a zopár ďalších intelektuálov podpísalo petíciu, v ktorej Faurissona označujú za uznávaného profesora literatúry, ktorý sa pokúsil zverejniť to k čomu dospel. Dokopy túto petíciu podpísalo asi 500 ľudí, väčšinou z univerzít. Robert Faurisson nadožvažok použil Chomského článok o slobode slova ako predslov do svojej knihy.

Tu sa zniešla na Chomského kritika. Začali ho obviňovať z toho, že podporuje Faurissonove vyhlásenia.

Podpísal som petíciu, ktorá vyzýva súd, aby bránil jeho občianske práva. A v tom okamihu sa francúzska tlač, ktorá sama očividne nemá žiadnu predstavu o slobode slova, začala domnievať, že ak sa dovolávam jeho občianskych práv podporujem tým jeho tézy.

Popieram, že existoval program vyhladenia, a že existovalo vyhladenie ako také. Hlavne v plynových komorách či plynových nákladných autách. Komunista je človek, Žid je človek, nacista je človek, aj ja som človek.

Ste nacista?

Nie som nacista.

Ako by ste sa opísali z politického hľadiska?

Nie som ničím.

Podme k takzvanému predslovu. Osoba, ktorá organizovala petíciu ma požiadala, aby som napísal prehlásenie o slobode slova. Len banálne poznámky k slobode slova, v ktorých by bol jasne definovaný rozdiel medzi obranou práva človeka na vyslovenie názoru a medzi obranou názoru, ktorý vyslovuje. Napísal som niekoľko základných poznámok k slobode vyjadrovania a povedal som mu: „Robte s tým, čo chcete.“

Prečo ste sa v poslednej chvíli pokúsili stiahnuť?

To jediné ľutujem.

Tým ste priznali, že ste urobili chybu, keď ste to napísali.

Nie, to vôbec nie! Pozrite sa čo sa stalo. Napísal som list, ktorý potom uverejnili a v ktorom hovorím, že veci dospeli do štádia, v ktorom nie je francúzska intelektuálna komunita schopná týmto záležitosť porozumieť. V tejto chvíli si myslím, že ak sa moje komentáre k slobode slova objavia v knihe, o ktorej som nevedel, že ani existuje, všetko sa skomplikuje. Takže,

len aby bolo jasné, radšej som tie poznámky uverejnil osobitne. Zo spätného pohľadu, si teraz myslím, že som to zrejme nemal urobiť. Mal som súhlasiť, aby to vyšlo, lebo by to malo byť vydané. Okrem toho to považujem ani nie za triviálne, ale v porovnaní s inými stanoviskami, ktoré som k slobode slova napísal, za viditeľné. Nemyslím si, že štát by mal právo určovať, čo je historickou pravdou a trestať ľudí, ktorí sa od nej odchyľujú. Nie som ochotný toto právo štátu priznať.

Vari popierate, že existovali plynové komory?

Samozrejme, že nie! Tvrdím však, že ak veríte v slobodu slova, tak v ňu veríte práve so zvlhľadom na názory, ktoré sa vám nepáčia. Goebbles (*pozn. – minister propagandy v období nacistického Nemecka*) bol za slobodu slova, ak išlo o názory s ktorými súhlasil. Tak isto Stalin. Ak ste za slobodu slova, tak to so zvlhľadom na tie názory, ktoré sú vám odporne, lebo inak by ste za slobodu slova neboli. Môžete k tomu zaujať dve stanoviská. A vy sa musíte rozhodnúť, ktoré z nich si vyberiete. Čo sa týka mojej obrany absolútne útočných, ofenzívnych ľudí, ani v najmenšom nepochybujem, že každý komisár povie: "Bránite názory tohto človeka!". Nie, nebránim! Bránim jeho právo vysloviť ich. Je v tom zásadný rozdiel, ktorý, okrem fašistických kruhov, chápu už od 18. storočia.

Existuje čosi ako vedecká objektivita a vedecká odpoveď na otázku, prečo zastávate tento názor.

Je nehorovím, že bránim tieto názory! Ak niekto opublikuje vedecký článok, s ktorým nesúhlasím nehorovím, že štát by ho mal za to zavrieť! Chápete?

Áno. Ale nemusíte ho hneď podporovať!

Ja ho nepodporujem! Dobré, dajme tomu, že toho človeka poženú pred súd a obvinia ho z falšovania histórie. Potom ho budem hájiť, aj keď s ním nesúhlasím. A to sa stalo!

Jasně! On nebol pred súdom!

Mýlite sa!

Ide však o to kedy ste to napísali!

Keď ho dali pred súd. A jedinej podpory, ktorej sa mu odo mňa dostalo bol fakt, že som mu povedal, že má právo na slobodu slova. Bodka!

Ako sa tak pozerám na minulé roky som si absolútne istý, že som k ľuďom, ktorí tvrdia, že holokaust neexistoval, zaujal omnoho vyhranenejšie postoje ako vy. Nájdite si napríklad moje najrannejšie články a zistíte, že tvrdím, že už vstup do diskusie o tom, či nacisti skutočne páchali také zverstvá znamená stratu ľudskosti. Takže si dokonca myslím, že by sme o tejto veci ani nemali diskutovať. Ak by však niekto chcel vyvrátiť Faurissonove názory, nebolo by to ťažké.

Nezaujímam sa sloboda slova a podobné veci! Musím vyhrať! To je podstatné! A vyhrám!!!

Je zlou službou pamiatke obetí holokaustu, ak prijímeme centrálnu doktrínu o ich vrahoch.

Ako ďalej, alternatívne médiá a záver...

Pozn. : **Moderátor(ka)**, Chomsky, Komentár, redaktori

Som iba obyčajná matka, ktorá rozmýšľa asi tak, že nechce jedného dňa držať v náručí mŕtve vnúčatá a pozerat' ako sa deje čosi strašné a cítiť, že som nič neurobila. To, čo robíte je opodstatnené. Moja otázka je praktická: kde je podľa vás najvhodnejšie miesto kam môžem vložiť svoju energiu? Cítim sa totiž ohrozená. Je toho príliš veľa, aby sme sa do toho mohli pustiť.

Veci sa menia tak, že na tom stále pracuje veľa ľudí. Viete, pracujú vo svojom okolí alebo na pracoviskách alebo kdekoľvek sú. A oni vytvárajú základňu pre ľudové hnutia, ktoré uskutočnia zmeny. V dejinách sa všetko dialo týmto spôsobom. Či už zrušenie otroctva, či demokratické revolúcie alebo čokoľvek iné na čo si len spomeniete. Všetko tak fungovalo. Z kníh o histórii o tom získate falošnú predstavu. V knihách je vždy zopár vodcov. Poznate to... George Washington, Martin Luther King atď... Nechcem povedať, že tí ľudia neboli dôležití. Napríklad Martin Luther King bol dôležitý, ale on nebol hnutím za občianske práva. Martin Luther King sa dostal do kníh lebo na dole juhu pracovalo veľa ľudí, ktorých mená sa nikdy nedozvieme. Ich mená upadli do zabudnutia. Tých ľudí možno aj zabil.

Keď sú aktívni ľudia, ktorým na niečom záleží, ktorí zasväcujú svoje životy spoločenským zmenám či čomukoľvek podobnému, potom sa môžu objaviť ľudia ako ja a môže sa zdať, že sme prominenti. Ale to je len preto, že niekto iný pracuje. Moja práca, či už to zahŕňa stovky diskusií do roka, alebo 20 hodín týždenne strávených písaním listov alebo kníh, nie je zameraná na intelektuálov alebo politikov. Obracia sa na tých, ktorým sa hovorí obyčajní ľudia. A ja od nich očakávam presne to, čím sú. A aby sa snažili chápať svet a konať v súlade s impulzmi svojej slúžnosti. Aby sa snažili zmeniť svet k lepšiemu. A mnoho ľudí je toto ochotných robiť. Len musia veci rozumieť. Vlastne pokiaľ viem, v tomto iba pomáham ľuďom rozvíjať kurzy intelektuálnej sebaobrany.

Čo ste tým mysleli? Aký to má byť kurz?

Nemyslím tým chodenie do školy, lebo tam to nedostaneme. Znamená to, že si musíte vytvoriť nezávislé myslenie a pracovať na ňom. Nuž a to je pre samotného človeka mimoriadne ťažké. Krása nášho systému je v tom, že nás izoluje. Každý sedí pred televízorom sám. A za takýchto okolností je veľmi ťažké mať predstavy a myšlienky. Sám proti sebe bojovať nemôžete. Niektorí to dokážu, ale to sú len veľmi vzácne prípady. Treba to urobiť cez organizácie. Takže kurzy intelektuálnej sebaobrany by mali patriť ku kontextu politických a iných organizácií. A je dobre všimnúť si inštitúcie, to čo robia a použiť to ako kľúč. My sa snažíme bojovať s tým, čo sa oni snažia presadiť. Ak sa oni snažia ľudí izolovať, oddeliť ich a podobne, my sa snažíme dosiahnuť pravý opak. Snažíme sa ich dať dohromady. Ľudí s podobnými záujmami, možno rozlične orientovaných, ale v jadre so spoločnými hodnotami. Mali by mať rovnaký záujem pomáhať ľuďom, aby sa naučili brániť sa voči vonkajšej moci. Prevziať vládu nad vlastným životom a podať ruku tým, čo potrebujú pomoc. To je spoločný záujem. Bližšie spoznáte hodnoty, ktoré uznávate a zistíte ako sa brániť. A to všetko spoločne s inými ľuďmi.

Existujú nejaké publikácie, ktoré si ja ako obyčajný človek, ako biologička môžem prečítať a tým obísť filter našej tlače?

Na aké médiá sa možno obrátiť? Neodpoviem vám, pretože odpoveď neexistuje. Správne sú tie odpovede, ktoré vy uznáte za správne. Možno aj to čo vám teraz hovorím je nesprávne. Je to možné. Nie som Pán Boh! To si musíte premyslieť. Ja vám síce môžem povedať čo je viac menej pravda, ale neexistuje nijaký dôvod, prečo by ste mi mali venovať pozornosť.

Aký majú momentálny dopad alternatívne médiá? A aký by potenciálne mali mať? Pod alternatívnymi médiami rozumiem médiá, nad ktorými majú, alebo by mohli mať kontrolu občania, oproti médiám, ktoré ovládajú korporácie alebo štát.

Toto držalo ľudí po hromade. Ak chcú ľudia urobiť niečo konštruktívne je to preto, lebo majú nejaký spôsob interakcie. Vždy som to pociťoval, ako niečo veľmi pozitívne a malo by sa to presadzovať ako to len bude možné. Myslím, že prídu aj ťažké časy. Došlo k tak silnej koncentrácii zdrojov a moci, že alternatívne médiá, hoci sú mimoriadne dôležité, budú musieť tvrdo bojovať. Je pravdou, že sme dosiahli zopár menších úspechov, ale to iba preto, že ľudia do nich boli ochotní investovať neuveriteľné množstvo energie. Zoberme si napríklad Z - magazín. Je to celonárodný magazín, ktorého celú redakciu tvoria 2 ľudia, bez žiadneho prílevu peňazí.

Z - magazín je jednou z 5000 alternatívnych publikácií, ktoré sú v Amerike každoročne distribuované lokálne, regionálne alebo celoštátne.

Povedzte nám niečo o Z - magazíne. Čo je to? A prečo je to iné?

Michael Albert (redaktor Z - magazínu): „Chceli sme robiť časopis ktorý by sa venoval všetkým stránkam politického života. Ekonomike, rasovej otázke, rodovej otázke, úradom, politickým vzťahom a chceli sme to robiť takým spôsobom, aby ľudia nielen pochopili o čo ide, ale aby sa snažili zmeniť veci k lepšiemu. Chceli sme im dať cieľ a zároveň im poskytnúť aj humor a kultúru. Časopis, s ktorým sa môžu stotožniť a na jeho tvorbe sa podieľať.“

Lydia Sargent (redaktorka Z - magazínu): „Chceli sme, aby náš časopis mal to, čo iným časopisom chýbalo - aktivistické zameranie. Aby bol užitočný pre rozličné hnutia. Časopis, ktorý by ľudí inšpiroval, ktorý by im poskytol akúsi stratégiu a možno aj víziu, že mnohé veci by mohli vyzerat' inak.“

South End Press (*pozn. - Nezávislé vydavateľstvo*) to dokázali. Čiže prežívajú. Je to opäť malá skupinka ľudí, bez finančných zdrojov a vydávajú veľa dobrých kníh. Je však takmer nemožné na ich knihu uverejniť recenziu.

Karin Aguilar (členka South End Press kolektívu): „Z redaktorského a obchodného hľadiska sa naše rozhodnutia zakladajú na politike, akú by žiadne veľké vydavateľstvo neschválilo, lebo všetky sú prepojené s korporáciami. Rukopisy si môžeme vyberať podľa toho, čo v danej chvíli považujeme za relevantné a obchodné rozhodnutia môžeme zasa robiť podľa toho, či si myslíme, že si ľudia môžu naše knihy dovoliť kúpiť. Niekedy máme pocit, že nejaká kniha na seba možno ani nezarobí, alebo si ju možno kúpi nejakých 1000 ľudí. A toto sú kritériá, ktoré sú už dnes, v dobe zlučujúcich sa obrovských spoločností, vzácne. Tak je to aj s našim systémom delby práce a ďalším sa vzdelávaním popri práci. V zmysle produktivity dochádza k určitém stratám, ale v zmysle vývoja a naberania sily môže každý z nás povedať, že moja perspektíva je úplne iná ako tá vaša. A tak si všetci pracovníci zvykajú používať inteligenciu a rozhodovať. Nie iba tí, čo už náhodou pracujú dlhšie, tí čo skončili najlepšie univerzity a mali by byť najlepšimi redaktormi, samostatne o všetkom rozhodovať a riadiť sa len vlastným rozumom.“

K.G.N.U. je jedným z viac ako sto poslucháčmi podporovaných vysokoškolských rozhlasových staníc, ktoré vysielajú alternatívne správy a informačné programy.

David Barsamian (pracovník „Alternative Radio“): „Rozhlasové stanice prešli obdobím výrazného napredovania. Je to najrýchlejšie sa rozrastajúce

alternatívne médium. Zasahuje spoločenstvá, ktoré predtým nezasiahla nijaká lokálna stanica.

Konkrétne tu v Boldery spolupracujeme s Noamom Chomskym, ktorý nás v posledných šiestich rokoch navštívil asi 3-krát. Máme tu obrovské publikum. Častočne je to aj vďaka K.G.N.U., pretože pravidelne vysielame nahrávky jeho prednášok a rozhovorov. Ľudia ho počúvajú a keď príde môžu sa naladiť na jeho myšlienky. To čo hovorí, už pre nich nie je nič exotické a ezoterické. Je to pre nich dôverne známa látka.“

Tam, kde existuje poslucháčmi podporované rádio, môžu ľudia denne, každúcky deň, získať odlišný pohľad na svet. Nielen ten, ktorý rozširujú hlavné médiá. Celkom iný obraz, iné chápanie. Nielen, že to počujete. Môžete sa toho všetkého aj zúčastniť. Môžete prispieť vlastnými myšlienkami, môžete sa niečo naučiť atď... Viete, tak sa ľudia stávajú skutočnými ľuďmi, skutočne ľudskými bytosťami, ktoré participujú na spoločenskom a politickom systéme.

Nezávislé správy vyrába skupina dobrovoľníkov. Vysliela ich jeden z 2200 verejnosti prístupných televíznych kanálov v Kanade a USA.

„**Volám sa Ed Robinson a toto sú Nezávislé správy.** Čo je to vlastne a prečo sú potrebné. Nechcel som už iba ďalej premietat filmy v knižnici. Chcel som sa jasne vyjadriť. Myslel som si, že to bude aj zábavnejšie a že sa mi podarí pre môj projekt získať viac ľudí. Okrem premietania sme mohli filmy a videá aj nakrúcať. Miestna káblová televízia sa zameriava na tri oblasti. Je to zhruba 30 000 ľudí alebo domácností. To už presne neviem, ale som si istý, že to uvidí veľa ľudí a bude to práve ten typ ľudí, ktorý nechodia do kina. Príde to priamo za nimi domov a možno popri prepínaní kanálov získajú aj úplne inú predstavu o svete.“

Takže tu existuje akási rozvíjajúca sa sieť spolupráce. Napríklad, môj starý priateľ z Los Angeles starostlivo monitoruje L.A. tlač a väčšinu britskej tlače a pravidelne mi zasiela výstrižky. Robí pre mňa výber, takže nemusím čítať filmové kritiky a miestne klebety, ale získavam práve tie zrnká zlata, ktoré sa občas zjaví na ryžovacej miske. Vždy, keď sa človek starostlivo s rozmyslom a kritickým nadhľadom číta veľké množstvo tlače, tak ich nájde. Je dosť ľudí, ktorí to robia a potom si vymieňajú informácie.

Nakoniec máte taký prístup ku zdrojom, aký nemá ani tajná služba, o vedeckých pracovníkoch nehovoriac. Ľudia môžu dokázať veľa. Absenciu zdrojov si možno istým spôsobom vynahradiť.

Napríklad, o toku zbraní cez územie Iránu som sa dozvedel z prepisov BBC, z rozhovoru s jedným izraelským veľvyslancom v jednom meste a z istých článkov v izraelskej tlači. Dobré, informácie sú tu. Ale čakajú na fanatika, na niekoho kto chce venovať podstatnú časť svojho času a energie ich skúmaniu a porovnávaniu dnešných a včerajších tvrdení. To je práca pre výskumníka. A je úplným nezmyslom žiadať od verejnosti, aby sa pri každej záležitosti spohľadla na takýto postup. Nemám sklony k falošnej skromnosti. Sú veci, ktoré viem urobiť a viem ich urobiť dosť dobre. Napríklad, analýzu štúdie, výskum atď. Teda viem ako sa to robí a myslím, že do značnej miery chápem ako beží svet. Asi tak ako každý človek. A to sa ukazuje ako užitočný zdroj pre tých, ktorí niečo aktívne organizujú a snažia sa angažovať spôsobom, ktorý tento svet aspoň trochu zmení k lepšiemu. A ak môže byť človek v takej veci nápomocný, alebo sa na nej priamo zúčastniť, je to uspokojujúce.

Zaujímalo by ma, či si viete predstaviť dobu, keď ľudia ako ja, znovu tí naivní tohto sveta, budú môcť byť hrdí na USA. A neviem či je to vôbec zdravá predstava, pretože možno vďaka tejto žiadostivosti po hrdosti, ktorá v našej krajine existuje, sme pre silu, o ktorých ste hovorili, ľahšie manipulovateľní.

Položte si otázku, čo si predstavujete pod pojmom moja krajina. Ak pod pojmom krajina rozumieme vládu, nemyslím, že by ste na ňu mohli byť hrdí. Alebo na akúkoľvek inú vládu (pozn. - Nedá mi to, ale musím napísať, že po týchto posledných dvoch vetách sa v sále ozval búrlivý potlesk pričom vekový priemer poslucháčov mohol byť 30 rokov). Vláda v akejkoľvek krajine, vrátane tej našej, reprezentuje nejakú domácu štruktúru moci. Pokiaľ sú štáty silné, sú aj násilnícke. To zhruba sedí. Pozrite sa na americkú históriu. Nie je to nič o čom by ste mohli písať domov. Prečo sme tu? Pretože asi 10 miliónov pôvodných obyvateľov bolo vyhladených. To nie je veľmi pekné. Do 60. rokov sa stále hovorilo o kovbojoch a indiánoch. Až v 70. rokoch sa dokonca aj pre vedcov otvorila možnosť zaoberať sa faktami, ktoré zodpovedajú skutočnosti. Napríklad ten fakt, že pôvodné obyvateľstvo Ameriky bolo početnejšie, omnoho početnejšie. Možno ich bolo o 10 miliónov viac, ako sa predtým tvrdilo a že mali vyspelú civilizáciu, že tu prebiehalo niečo veľmi podobné genocíde. Prešli sme asi 200 rokov našej histórie bez toho, aby sme sa pozreli pravde do očí. Jedným z dôsledkov 60. rokov je to, že sme mohli o faktoch aspoň začať premýšľať. Aj to je pokrok.

Myslíte si, že tieto aktivity spred 20. rokov zmenili niečo na tom ako sa naša spoločnosť správa dnes?

Nezmenili sa inštitúcie ani spôsob ich fungovania, ale viedli k veľmi významným kultúrnym zmenám. Spomeňte si. Tieto hnutia 60. rokov, silnejúce v 70. rokoch, ktoré sa ďalej šírili v 80. rokoch zasiahli ďalšie časti spoločnosti

a dotkli sa aj iných tém. Množstvo vecí, ktoré sa v 60. rokoch zdali byť nedosiahnuteľnými, sa dnes považujú za isté. Zoberte si napríklad ženské hnutie. Vtedy taktak začalo fungovať, dnes je súčasťou všeobecného vedomia a uvedomenia si spoločnosti. Ekologické hnutia v 70. rokoch. Solidarita. Hnutia solidarity s Tretím svetom boli v dôsledku vojny vo Vietname veľmi obmedzené. V 60. rokoch to bolo i študentské hnutie, ktoré podľa vás už v súčasnosti neexistuje. V súčasnosti je to americký hlavný prúd.

Ak je v súčasnosti viac disentu ako kedkoľvek predtým, prečo píšete o tom, že ľudia sa cítia byť izolovaní?

Pretože oveľa viac občajných ľudí si uvedomuje, že oficiálne inštitúcie sa nezaobierajú ich vecami, záujmami a potrebami. Necítia, že by sa zmysluplne podieľali na politickom systéme. Necítia, že ich médiá informujú pravdivo a reflektujú ich záležitosti. Preto konajú mimo rámec oficiálnych inštitúcií.

Stále častejšie vidíme našich volených predstaviteľov a pritom stále menej vieme čo robia. Je to vina médií.

To je veľmi presné. V skutočnosti sa prezidentské voľby vzdialili od bodu, kedy ich verejnosť berie natoľko vážne, aby sa zúčastnila aktu voľby. Znamená to, že politický systém čoraz výraznejšie funguje bez účasti verejnosti. Ľudia nielenže čoraz zriedkavejšie ratifikujú rozhodnutia, ktoré im predkladajú, ale že si nedajú ani tú námahu, aby sa k nim vyjadрили. Predpokladajú, že rozhodnutia aj tak robia nezávisle na ich hlasovaní.

A čo vaša ratifikácia?

Ratifikácia by predstavovala systém, v ktorom by hlasujúcemu predstrelí dve stanoviská. Vošiel by do hlasovacej kabínky a stlačil by jeden alebo druhý gombík, podľa toho, z ktorým stanoviskom by súhlasil. Veľmi obmedzená forma demokracie. Skutočne zmysluplná demokracia by pripúšťala, že by hlasujúci mal úlohu vo formovaní rozhodnutí a v príprave a formulovaní stanovísk. To by bolo naozaj demokratické. Keď máte zaranžované voľby s celým priemyslom volebnej kampane ona určuje, aké slová vyjdú ľuďom z úst. Kandidáti sa rozhodujú čo budú hovoriť na základe testov, ktoré im stanovia, aký účinok to bude mať na obyvateľstvo a ľudia akosi nebadajú, že to je na demokracii hlboko opovrhnutiahodné.

Pokiaľ ide o to, čo ste kedysi povedali o úteku alebo oslobodení sa od kapitalizmu, rozmyšľal som, aký systém, aký fungujúci systém by ho podľa vás mohol nahradiť? Čo by ste navrhli tým, ktorí by mali možnosť také niečo vybudovať a uviesť do pohybu?

Nuž, myslím si, že to čo sa pred mnohými storočiami nazývalo mzdové otroctvo, je neúnosné. Nemyslím, že ľudia by mali byť nútení prenajímať samých seba, aby prežili. Myslím, že ekonomické inštitúcie by mali byť riadené demokraticky, riadené tými, čo sú v nich účastní, riadené miestnymi spoločenstvami atď. A hlavne si myslím, že by to malo byť formou rôznych voľných asociácií.

Existovali v histórii nejaké trvácnejšie spoločnosti podstatnej veľkosti blízke ideálu anarchie?

Jestvujú malé spoločnosti, malé počtom, ktoré žili celkom dobre. A máme pár príkladov libertínskych revolúcií, ktoré boli do značnej miery anarchistické. Najdramatickejšim príkladom malých spoločností, ktoré pretrvávajú dlhší čas sú kibuce v Izraeli. Boli postavené na princípoch anarchie. To znamená, na priamej vláde pracujúcich, integrácii poľnohospodárstva, priemyslu, služieb, osobného života... Na egalitárnej báze s priamou, a v skutočnosti dosť aktívnou, účasťou na samospráve. A boli, podľa mňa, mimoriadne úspešné. Najlepším príkladom veľkoplošnej anarchistickej revolúcie je španielska občianska vojna v roku 1936. Nedá sa povedať, čo by sa bolo stalo potom. Anarchistickú revolúciu rozdrvili. Ale v období, v ktorom bola živá, bola inšpirujúcim svedectvom schopností chudobných pracujúcich ľudí organizovať a riadiť svoje vlastné záležitosti. A to mimoriadne úspešne bez donútenia či vedenia.

Nakoľko úspech libertínskeho socializmu, alebo anarchizmu ako spôsobu života, skutočne závisí od základných zmien v povahe človeka, v jeho motivácii, aj v jeho altruizme, v jeho vedomostiach a vzdelaní?

Myslím, že na tom nie len závisí, ale v skutočnosti celý účel libertínskeho socializmu je ten, že k týmto zmenám prispieva. Prispieva k duchovnej transformácii. Presne k vami spomínanej transformácii spôsobu, akým ľudia vnímajú samých seba a ich schopnosť konať, rozhodovať sa, tvoriť, vyrábať, byť zvedaví. Presne k tej duchovnej transformácii, ktorú sociálny mysliteľ, od ľavicovej marxistickej tradície, povedzme od Luxemburgovej až po anarchosyndikalistov, odjakživa zdôrazňovali. Takže na jednej strane to vyžaduje duchovnú transformáciu a na druhej strane je jeho cieľom vytvoriť inštitúcie, ktoré k tejto zmene prispievajú.

Napísali ste, že pri pohľade na to, čo priniesli západní myslitelia musí človek nie len chápať prínos, ale aj eliminovať ich chyby. A čo sa týka vašich myšlienok - čo si myslíte, že z nich myslitelia v budúcnosti odhodí a čo prijme?

Myslím, že takmer všetko odhodí. Trochu musím rozlišovať čo sa týka práce, ktorú robím vo svojom odbore. Predpokladám, že to, čomu som veril pred 10 rokmi je už dnes mŕtve. Takže, keď si nabudúce prečítate nejakú študentskú prácu, nájdete niečo, čo treba zmeniť a budete ďalej robiť pokroky. Pri politických a spoločenských problémoch to, čo vôbec chápeme

je vlastne pomerne jednoduché. Možno sú tam aj komplikované veci. Ale aj ak sú, my im nerozumieme. To najzákladnejšie, do akej miery sme spoločnosť schopní chápať, je dosť jednoduché a nemyslím si, že by tieto jednoduché veci podľahli nejakým veľkým zmenám. Ide o to, že musíme pracovať a preto je systém propagandy taký úspešný. Len veľmi málo ľudí má toľko času, energie a zariadenia aby sa dokázali prebojovať spod vplyvu televíznych komentátorov a podobných. Je to veľmi jednoduché. Prídete domov, ste unavení, mali ste ťažký deň. Nebudete predsa trvať deň vypracovávaním výskumu, ale zapnete si televízor a poviete si: "Tak a je to." Alebo si prečítate novinové titulky, potom si pozriete šport... V podstate takto pracuje proces indoktrinácie. Samozrejme, že existuje aj niečo iné, len sa treba snažiť aby ste to objavili. Moderná industrializovaná civilizácia vyvinula určitý systém vhodných mýtov. Hnacou silou modernej industriálnej civilizácie je individuálny materiálny zisk, ktorý je oficiálne akceptovaný a dokonca sa považuje za chvályhodný, keďže, ako hovorí klasická poučka: „Súkromné zlo prináša verejné blaho.“. Je už dávno úplne jasné, že spoločnosť, ktorá je založená na takomto princípe sa časom sama zničí. S utopením a nespravodlivosťou, ktoré spôsobuje, môže pretrvať iba dovtedy, kým bude možné predstierať, že deštruktívne sily, ktoré ľudia vytvárajú, nie

sú až také veľké. Že svet je jeden veľký nekonečný zdroj a že svet je jeden veľký bezodný kôš na odpady. V tomto štádiu dejín sú 2 možnosti. Buď celé ľudstvo vezme svoj osud do vlastných rúk a začne sa spoločne starať o spoločné záujmy v súlade s hodnotami solidarity, súcitu a ochoty pomáhať druhým. V opačnom prípade už nebudeme mať čo vziať do vlastných rúk. Pokiaľ je určitá trieda vo vládnucim postavení, prispôsobuje politiku svojim záujmom. Podmienky prežitia, nie to ešte spravodlivosť, však vyžadujú racionálne spoločenské plánovanie v záujme spoločenstva ako celku. A to v súčasnosti znamená globálne spoločenstvo. Ide o to, či privilegovaná elita má ovládať masovú komunikáciu a či ako tvrdí, musí túto moc využívať a to najmä presadzovaním nevyhnutných ilúzií, podvádzanie hlúpej väčšiny a jej odstránenie z verejnej sféry. V krátkosti ide o to, či sloboda a demokracia sú hodnotami, ktoré treba ochraňovať, alebo či sú hrozbou, ktorej sa treba vyhnúť. V tejto, možno záverečnej fáze ľudskej existencie, sú demokracia a sloboda viac než len hodnotami, ktoré treba chrániť.

JE MOŽNÉ, ŽE SÚ PODMIENKOU PREŽITIA.

Koniec.

Krátky slovník cudzích slov

intelektuál – rozumovo, vedecky, teoreticky pracujúci človek; vzdelanec

indoktrinovať – vnucovať niekomu svoju doktrínu; tlak k slepému prijímaniu postojov, hodnôt...

karteziánstvo – Cartesius je latinské meno René Descartesa, zakladateľa racionalizmu

racionalizmus – smer uznávajúci rozum za jediný zdroj pravdivého poznania. Základným dielom racionalizmu je dielo René Descartesa *Rozprava o metóde*, v ktorom podáva zásady svojej metodológie. Zhrnul ich do 4 pravidiel:

1. rozum povyšuje na najvyššiu inštanciu pravdivého poznania, pričom za pravdivé tvrdenie sa

uznáva len také, ktoré je rozumu jasné a zrozumiteľné

2. žiada rozčleniť každý skúmaný problém na jednotlivé časti, ktoré môže rozum ľahšie kontrolovať

3. postupovať od jednoduchších javov k zložitejším

4. zdôrazňuje význam presného prehľadu postupu, aby sme na nič nezaбудli a nič nevynechali

behaviorizmus – prakticistický (preceňujúce praktickú činnosť na úkor teórie), mechanistický (všetko vysvetľujúci zákonmi mechaniky) smer v psychológii a vo filozofii, rozšírený najmä v USA, redukujúci psychiku človeka (i zvieratá) na správanie, na reakcie na konkrétne akcie, situácie, popudy

lingvistika – veda o jazyku a jazykovej komunikácii; jazykoveda

marginalizovať – odsúvať na okraj

sionizmus – celosvetové židovské obrodné hnutie

analýza – všeobecná metóda výskumu jednotlivých vlastností nejakého predmetu alebo javu

inštitúcia – ústav, ustanovizeň, administratívny orgán

konglomerát – vec, ktorá vznikla spojením rôznorodých vecí; zlepenina, zmiešanina, zhluk

liberalizmus – umiernený postoj; znášanlivosť; ústupčivosť

konzervativizmus – lipnutie na starých zásadách, poriadkoch, spôsoboch, zvyklostiach

auditórium – poslucháreň určená na usporadúvanie prednášok

benígny - neškodný

konvenčný – ustálený konvenciou, zvykom, bežným spôsobom; spoločensky bežný; ošúchaný, zabehaný

komparatívny - porovnávajúci

egalitárny - rovnostársky

disent – odboj, odpor voči oficiálnej mienke, oficiálnemu smeru v politike, v štáte

ratifikácia – dodatočný schválenie medzinárodnej zmluvy, obyčajne parlamentom

kibuc – poľnohospodársky veľkopodnik v Izraeli

triviálny – otrepaný, všedný, banálny

Nakladateľstvo Bod Zlomu je libertínskym vydavateľstvom, ktoré sa zameriava prevažne na literatúru zaoberajúcu sa problematikami spojenými s anarchistickým bojom. Naším cieľom je poskytovať ľuďom informácie a venovať sa dielam, ktoré sa k bežnému človeku nedostanú tak ľahko. Zameriava sa hlavne na literatúru zahraničnú, ktorú prekladáme a vydávame. Zatiaľ budú všetky vydané veci len vo forme brožúr. Naším snom je, samozrejme, vydávať aj knihy, avšak to je otázka ďalekej budúcnosti.

Nakladateľstvo Bod Zlomu je nezisková aktivita. Prípadný zisk bude použitý na ďalší chod tejto aktivity alebo ako benefit na podporu anarchistických aktivít na území Slovenska a Čiech, prípadne vo Východnej Európe. Uvítame akúkoľvek konštruktívnu spoluprácu, pomoc s distribúciou, anarchistickú literatúru v anglickom jazyku (napr. z internetu), finančnú pomoc nutnú na zakupovanie literatúry zo zahraničia, pomoc s prekladaním (serióznosť a spofahlivosť je nevyhnutnosť), kontakty a inú podpornú pomoc.

Plánovaná literatúra k vydaniu: brožúra plná úžasných fotiek z obdobia španielskej občianskej vojny spolu s pár faktami a pozadím tohoto mementa v histórii anarchizmu; Laslo Sekelj "Anarchizmus, marxizmus a priama demokracia"; Kacířsky sprievodca Bibliou (citáty z Biblie plné sexizmu, pokory, protirečení, absurdít atď.). A to je len začiatok!

* Pripravujeme sa, aby sme boli pripravení! *